



# ጣሃራ፣ ሶላትና የቀብር ስነ-ስርዓት

ብ ሼኸ፡መሓመድ ቢን ሳልሕ ቢን ዑስይሚን

ዑዳ ፕረሰ ሊሚትድ

Kingdom of Saudi Arabia

The Cooperative Office for call and Guidance

to Communities at Al Ma'azar & Um Al-Hammam

Under the Supervision of the Ministry of Islamic Affairs

Endowment Guidance & Propagation

Tel: 4826466 – Fax: 4827489 – P.O.Box: 31021 Riyadh: 11497

አደን መሐመድ ብን ሷሊሕ አልዑዎደሚን

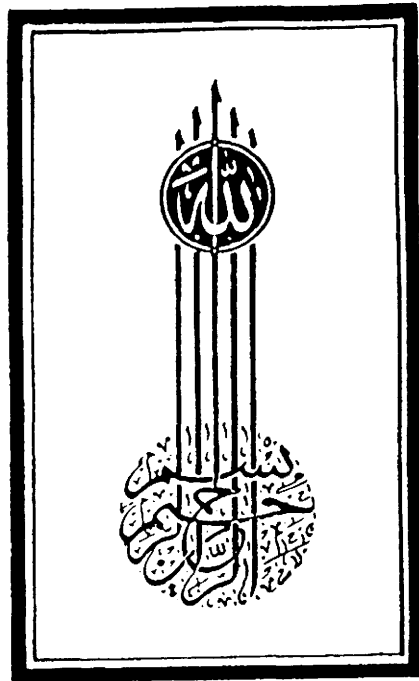
# ጠሃራ ሶሻት

እና

የቀብር ሥነሥርዓት



አሳታሚ - ሁዳ ኘሬስ ሲሚትድ  
የመጀመሪያ አትም  
1989



**Copyright HUDA PRESS Ltd. 1417 A.H. /1996**

**All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the copyright owner.**

# ምዕራፍ 1

## ጦሃራ (ንጽሕና)

- \* ውዱእ
- \* የገላ ትጥበት
- \* ተየሙዎ
- \* ጫማ ላይ ማበስ (መስሐል-ኸፍፈይን)
- \* የታመመ ሰው የጦሃራ (ንጽሕና) አፈጻጸምና አስፓገድ

# ውዳእ

ውዳእ እንደ ሽንት፣ ዓይነምድር፣ በዓይነምድር መውጫ በኩል ከሆድ የሚወጣ አየር፣ ጥልቅ እንቅልፍና የግመል ሥጋ<sup>1</sup> መብላት ያለ ትጥብቱን ገደታ የሚያደርግ መለስተኛ ክስተት (አል-ሐደሥ አል-አስገር) ሲከሰት የሚፈጸም የገደታ ጦሃራ ትጥብት ነው።

☒ የውዳእን ትሩፋት አስመልክቶ የሚከተሉት ሐዲሦች ተላልፈዋል፡-  
ከፀመር (ረዕ) በተላለፈው ትረካ ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል፡-

عن النبي، ﷺ، أنه  
قال: «ما منكم من أحد يتوضأ فيسبغ الوضوء، ثم  
يقول: أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له  
وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، اللهم اجعلني من  
التوابين واجعلني من المتطهرين، إلا فتحت له أبواب  
الجنة الثمانية يدخل من أيها شاء».

«ከናንት መካከል ውዳእ አድርጎ ውዳኡን ያሟላና ከዚያም (አሽህዱ አን ላእላህ እልላልሂህ ወሕደሁ ላ ሸሪክ ለሁ፤ ወአሽህዱ አንን ሙሐመደን ዐብዱሁ ወረሱሉሁ አልሂሁም እጅዐልኒ ምንት-ተዉዋቢን፤ ወጅዐልኒ ምነል-ሙተጠህሪን) [ከአላህ በስተቀር ሌላ አምላክ እንደሌለና እሱ ብቸኛውና ሸሪክ የሌለው መሆኑን እመሰክራለሁ፤ ሙሐመድ አገልጋዩና መልእክተኛው መሆናቸውንም እመሰክራለሁ፤ አላህ ሆይ! (ከጋጢአታቸው ተጸጽተው) ወደ አንተ ከሚመለሱት አድርገኝ! በብዙ ከሚጥራሩት (ከሚጽዳዱትም) አድርገኝ፤] ያለ ሰው ስምንቱ የጀንት መገቢያ በሮች ተከፍተውለት በፈለገው (በሮ) ይገባል።»<sup>2</sup>

☒ ከፀሥማን (ረዕ) በተላለፈው ትረካ ደግሞ ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል፡-

1 ይህ በሐንበለ መዝሀብ መሆኑን አንባቢ ሊያውቅ ይገባል-ተርጓሚው  
2 ሙስሊምና ትርምዚ ያጠናቀሩት

«من توضأ فأحسن الوضوء خرجت خطايا من جسده

حتى تخرج من تحت أظفاره» رواه مسلم.

«ውዱእ አድርጎ ውዱኡን ያሳመረው ሰው ኃጢአቶቹ ከጥፍሮቹ ሥር እንኳ ሳይቀር ከአካላቱ ይወጣሉ።»<sup>1</sup>

☒ ከዐሊይ ብን አቢ ጧሊብ በተላለፈው መሠረት ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል:-

«إسباغ الوضوء على المكاره، وإعمال الإقدام إلى المساجد، وانتظار الصلاة بعد الصلاة يغسل الخطايا غسلاً».

«(በብርድና በመሳሰሉት) እየከበደ ውዱእን አግልቶ መፈጸም፣ እገሮችን ወደ መስጊዶች ግራመድና ከአንዱ ሶሳት በኋላ ሌላውን ለመስገድ መጠበቅ ኃጢአቶችን በሚገባ ያጥባል።»

## የውዱእ አደራረግ ሁኔታ

1. በአንደበት ሳይናገሩ ውዱእ ለማድረግ በልብ ቁርጠኛ ውሳኔ (ኒያ) ማድረግ፤ በምላስ ኒያን መናገር ያሳስፈለገው ነቢዩ (ሰዐወ) በውዱአቸው፣ በሶላታቸውም ሆነ በማናቸውም የአምልኮተ-አላህ (ዕባዳ) ከንዋኔዎቻቸው ውስጥ ኒያ ሲያደርጉ በምላሳቸው ያልተናገሩ በመሆናቸውና አላህ(ሱወ) ልብ ያለበውን ስለሚያውቅ ያሰቡትን ለርሱ መንገር አስፈላጊ ባለመሆኑ ነው።
2. ከዚያም በአላህ ስም በመጀመር «ብስምልላህ» ማለት፤
3. ከዚያም ሁለቱን መዳፎች ሦስት ጊዜ ማጠብ፤
4. ከዚያም ሦስት ጊዜ መጉመጥመጥና በአፍንጫ ውሃ ስቦ ማስወጣት፤
5. ከዚያም ፊትን በአግድም ከጆሮ እስከ ጆሮ ከላይ ጸጉር ከቆመበት ጀምሮ ወደታች ከአገጭ በታች ድረስ አዳርሶ ሦስት ጊዜ ማጠብ፤
6. ከዚያም እጆችን ከጣቶች ጫፍ እስከ ሁለቱ ክርናች ድረስ በቀኙ ጀምሮ ግራውን በማስከተል ሦስት ጊዜ ማጠብ፤
7. ከዚያም እጆቹን አርጥቦ ከግንባሩ በላይ አንሥቶ ወደ ማጅራቱ ራሱ ላይ በማሳረፍና ከዚያም ወደ ፊት በመመለስ አንድ ጊዜ ራስን ማበስ፤

1 በሙስሊም የተጠናቀረ

8. ከዚያም አመልካች ጣቶችን በጀርዎቹ ቀዳዳዎች ውስጥ በግስገባትና በአውራ ጣቶቹ የጀርዎቹን የውጭኛ ክፍል አንድ ጊዜ ግብስ፤
9. ከዚያም ሁለት እግሮቹን ከጣቶች ጫፍ እስከ ሁለቱ ቁርጭምጭጧቶች ድረስ በቀኙ እግር ጀምሮ ግራውን በግስከተል ሦስት ጊዜ ግጠብ፤

## የገላ ትጥበት (ጉስል)

**የገላ ትጥበት (ጉስል)፡-** እንደ ሩካቤ ሥጋ ግንኙነት (ጀናባህ) እና የወር አበባ (ሐይድ) መጥቶ መሄድ ያለ ገላን የመታጠብ ገዴታ የሚያስከትል አቢይ ክስተት (አል-ሐደሡል-አክበር) ሲከሰት የሚፈጸም ገዴታ (ዋጅብ) የሆነ ጦሃራ ነው።

### የገላ ትጥበት አፈጻጸም

1. ገላ ለመታጠብ በምላሽ ሳይናገሩ በልብ ኒያ ማድረግ፤
2. ከዚያም በአላህ ስም በመጀመር «ብስምልላህ» ማለት፤
3. ከዚያም የተሟላ ውዱእ ማድረግ፤
4. ከዚያም በራሱ ላይ ማፍሰስና በደንብ ካረጠበው በኋላ ሦስት ጊዜ በራሱ ላይ ማፍሰስ፤
5. ከዚያም የተቀረውን የገላውን ክፍል ግጠብ፤

## ተየሙም

**ተየሙም፡-** ውሃ ያጣ ወይም ውሃ መጠቀም ለጉዳት የሚዳርገው ሰው በውዱእና በገላ ትጥበት (ጉስል) ፈንታ በአፈር የሚደረግ ገዴታ (ዋጅብ) የሆነ ጦሃራ ነው።

## የተየሙም አደራረግ

ተየሙም የሚያደርገው በውዱእ ይሁን ወይም በገላ ትጥበት (ጉሰል) ምትክ የቀ እንደሆነ ለይቶ ኒያ ግድረግና መዳፎቹን በመሬት ገጽ ወይም እንደ ግድግዳ ባለና ከመሬት ጋር በተያያዘ ነገር ላይ በግላረፍ በመዳፎቹ ፊትና እጆቹን ማበስ ነው።

**ጫማዎች ላይ ማበስ (አል-መስሐ ሀለል-ኹፍፈይን )**

(ኹፍፍ) ወይም ጫማ ሲባል ማለት የተፈለገው ከቆዳና ከመሳሰሉት የተሠራ ሆኖ እግር የሚጠለቅበትና የሚሸፈንበት ሽፋን ማለት ነው። (ጀዋርብ) ወይም የግር ሹራቦች ሲባል ደግሞ ማለት የተፈለገው ከጥጥና ከመሳሰሉት ነገሮች ተሠርቶ እግር ላይ የሚለበስ ካልሲ ለማለት ነው።

ጫማዎችና ካልሲዎች ላይ ማበስን የሚመለከት ደንብና ማበስ ሕጋዊ ለመሆኑ ከቁርአንና ሱንና የተወሰደ ማስረጃ፡-

በጫማዎቹ ላይ ማበስ ከአላህ መልዕክተኛ (ሰወወ) የተላለፈ ሱንና ሲሆን ጫማ ወይም የእግር ሹራብ የለበሰ ሰው ውዱእ ሲያደርግ አውልቆ እግሩን ከመታጠብ የጫማዎቹን ወይም የእግር ሹራቦቹን የላይኛ ክፍል በእጅ አበስ አበስ ማድረጉ የበለጠ ይሆናል። ለዚህ ማስረጃው የሙጊራ ብን ሹዕባህ ሐዲሥ ነው።

❏ ሙጊራ በተረኩት መሠረት ነቢዩ(ሰወወ) ውዱእ እያደረጉ ወደ እግሮች ትጥበት ሲደርሱ ጫማዎቻቸውን ላወልቅላቸው ጐንበስ ስል፡-

«دعها فإني أدخلتها طاهرتين»

«ተዋቸው ገደሕ ሆነው (ከታጠቡኝ በኋላ) ነው ያስገባኋቸው» አሉና በእጃቸው የጫማዎቻቸውን የላይኛ ክፍል አበሱ ብለዋል።



በውዱእ ወቅት ሁለቱን እግሮች ከጫማ አውጥቶ ከማጠብ ይልቅ ጫማዎ ቼን ሳይፈቱ በእጅ ማበስ ሕጋዊነቱ በአላህ መጽሐፍ -በቁርአን- እና በአላህ መልዕክተኛ (ሰዐወ) ሱንና የጸና ነው።

የሕጋዊነቱ ማስረጃ ከቁርአን የሚከተለው የአላህ (ሱወ) ቃል ነው፡-

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾

«እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ወደ ሶላት በቆማችሁ (ለመቆም ባስባችሁ) ጊዜ፣ ፊትዎችሁን፣ እጆችሁን፣ እስከ ክርኖች እጠቡ። ራሶችሁንም (በውሃ) እበሱ። እግሮችሁንም እስከ ቁርጭምጭሚቶች (እጠቡ)፤...»<sup>1</sup>

በላይኛው አያህ ውስጥ በአማርኛ «..እግሮችሁንም» ተብሎ የተተረጎመው وَأَرْجُلَكُمْ (ወአርጁለኩም) እና وَأَرْجُلَكُمْ (ወአርጁለኩም) የሚሉና ከአላህ መልዕክተኛ (ሰዐወ) መተላለፋቸው የተረጋገጠ ሁለት ዓይነት (ቅራኢ) (አነባብ) አለው። በአንደኛው አነባብ መሠረት እግሮችሁንም እጠቡ የሚል ትርጉም ይሰጣል። በሁለተኛው አነባብ ደግሞ «..ራሶችሁንም (በውሃ) እበሱ..» ከሚለው ጋር በመጣመር እግሮችሁንም በውሃ እበሱ የሚል ፍቺ ይሰጣል። ሁለቱ እግሮች በውዱእ ወቅት ሊታጠቡም በውሃ ሊታበሱም መቻላቸውን ያብራራው የነቢዩ (ሰዐወ) ሱንና ነው። ነቢዩ (ሰዐወ) እግሮችቸው ከጫማ ውጭ በሆኑ ጊዜ ውዱእ ካደረጉ ያጥቧቸው የነበረ ሲሆን ውዱእ ሲያደርጉ ጫማ አድርገው ከሆነ ግን የጫማዎቻቸውን የላይኛ ክፍል በእጅ ያብሱ ነበር።

የሐዲሥን ማስረጃ በተመለከተ በዚህ ረገድ ከአላህ መልዕክተኛ በስፋት የተዘገቡ ሐዲሦች ይገኛሉ። ኢማም አሕመድ (ረዕ) «ማበስን በተመለከተ ልቤ ውስጥ ምንም ጭንቀት የለም፤ ከአላህ መልዕክተኛ (ሰዐወ) እና ከሰሐባ የተላለፉ አርባ ሐዲሦች አሉና» ብለዋል። የ(መስሐል-ኹፍፈይን) ሐዲሥ (ሙተዋትር) ወይም በስፋት ከተዘገቡ ታዋቂ ሐዲሦች መካከል አንዱ መሆኑን አስመልክቶ ከተቋጠሩ ስንኞችም የሚከተሉትን እናገኛለን።

1 አል-ማእዳህ (5: 6)

በስፋት ከተዘገቡ ታዋቂ ሐዲሆች መካከል  
 (መን ከዘበ ዐለይያ..) የሚለውን አንድ በል  
 (መን በና ልሳህ..) የሚል ሐዲሥ አስከትል  
 የሙእምናች ጌታቸውን ግዩት በወዲያኛው ሕይወት  
 የ(ፋእያህ) የ(ሸፋኅ) ሐውድንም የሚመለከት  
 የ(መስሐል-ኹፍሬይን) ሐዲሥም (ሙተዋትር)ው በስፋት

ይህ ሚግ ላይ ግበስን አስመልክቶ ከቁርአንና ከነቢዩ (ሰዐወ) ሐዲሥ  
 የተወሰደ ግስረጃ ነው።

## ሚግዎች ላይ ለግበስ መሟላት ያለባቸው ነጥቦች (ሹፋጥ)

በውዱእ ጊዜ እግሮችን ከሚግ ግውጣት ሳያስፈልግ በግጦብ ፈንታ  
 ሚግቹ ላይ ለግበስ አራት ነገሮች መሟላት አለባቸው፡-

አንደኛው መመዘኛ- ሚግው የተደረገው ወይም የእግር ሹራቡ የተለበሰው  
 ከ (ጠሃራ) በኋላ መሆን፤ ለዚህ ግስረጃው፡-

ادعها فانني أدخلتها طاهرين .

«ተዋቸው! ንጹሕ ሆነው (ከታጠቡኳቸው በኋላ) ነው ያስገባኋቸው» በማለት  
 ነቢዩ (ሰዐወ) ለሙጊራ የተናገሩት ሐዲሥ ነው።

ሁለተኛው መመዘኛ- የሁለቱ ሚግዎች ወይም የእግር ሹራቦች ንጹሕ  
 (ጣህር) መሆን፤ ንጽሕና የሌላቸው ነጃሳ ከሆኑ ግን በላያቸው ላይ ግበሱ  
 አይፈቀድም። ለዚህ ግስረጃው የአላህ መልዕክተኛ (ሰዐወ) አንድ ጊዜ  
 ሰሐባቸውን በመምራት ሶላት ሲሰግዱ በሶላቱ መሐል ሚግቸውን በግ  
 ውለት ሚግዎቹ ቆሻሻ ወይም ጉድፍ ነገር እንዳለባቸው መልእክቱ ጅብ  
 ሪል የነገራቸው መሆኑን መናገራቸው ነው። ይህም ቆሻሻ ወይም ነጃሳ  
 ባለበት ነገር መስገድ የማይፈቀድ መሆኑን ያመለክታል። ቆሻሻው በውሃ  
 ከታበሰ አባሹ በቆሻሻው ስለሚበክል ንጹሕ የመሆን ብቃት የለውም።

ሶስተኛው መመዘኛ-ሚግዎቹ ወይም የእግር ሹራቦቹ የሚታበሱት ገላን  
 የመታጠብ ግዴታ ከሚያስከትሉ ከግብረ ሥጋ ግንኙት በኋላ እንደሚፈጸ

መው የ(ጀናባ) ትጥበት ባሉ አቢይ ክስተት (ሐደሡል-አክበር) ሳይሆን የውዱእ ግዴታን በሚያስከትለው መለስተኛ የትጥበት ክስተት (በውዱእ) ጊዜ ብቻ መሆኑ አንዱ መመዘኛ ነው።

አራተኛው መመዘኛ-ግበሱ የሚያገለግለው በሸሪዓው ተወስኖ ለተደንገገ የጊዜ ገደብ ብቻ መሆን አበለት። ይህም ለነዋሪ ሰው አንድ ቀንና ሌሊት ሲሆን በእንግድነት ላይ ለሚገኝ መንገደኛ (መሳፈር) ግን ሦስት ቀናት ከነሌሊቶቻቸው ነው። ይኸውም ዐሊይ እብን አቢ ጧሊብ (ረዐ)፡-

النبي، ﷺ، للمقيم يومًا وليلة وللمسافر ثلاثة أيام  
وليلتين، يعني في المسح على الخفين أخرجه مسلم.

«ነበዩ (ሰዐወ) ለነዋሪ ሰው አንድ ቀንና ሌሊት፤ ለመንገደኛ ደግሞ ሦስት ቀናት ከነሌሊቶቻቸው አድርገዋል። ግለትም በሁለቱ ጫዎች ላይ ግበስን በተመለከተ»<sup>1</sup>

ዐ ለ በግለት በተላለፈው መሠረት ነው። ይህ ጊዜ አንድ ሰው ከተሟላ ትጥበት በኋላ ጫዎቹን ካደረገ በኋላ አንስቶ ለነዋሪ ሃያ አራት ሰዓት ሲሆን ለመንገደኛ ደግሞ ሰዓ ሁለት ሰዓት ነው። አንድ ሰው ግክስኞ ዕለት ለፈጅሮ ሶላት አስፈላ ጊውን ትጥበት አሟልቶ ንጽሕናው (ጠሃራው) ሳይፈርስ እስከ ግታ ድረስ ቆይቶ ዕሻ ሶላት ሰግዶ ቢተኛና ከዚያ በኋላ ለሱብሕ ሶላት በአሥራ አንድ ሰዓት ተነስቶ ጫዎቹ ላይ ቢያብስ ጊዜው የሚጀምረው ከረቡዕ ጧት አሥራ አንድ ሰዓት ሆኖ እስከ ሐሙስ ጧት አሥራ አንድ ሰዓት ድረስ ይዘልቃል። ሐሙስ ከአሥራ አንድ ሰዓት በፊት ጫዎቹ ላይ ያበሰ ቢሆን የሐሙስ ግለዳ የሱብሕ ሶላት በዚሁ ሊሰግድ ይቻላል። በተጨማሪም ውዱእ እስካልፈረሰ ድረስ የተወሰነው የጊዜ ገደብ ቢያበቃ እንኳ ያሻውን ያህል መስገድ ይችላል። ይህም ሚዛን በደፋው የዕውቀት ባለቤቶች አጃም መሠረት ነው። የአላህ መልዕክተኛ (ሰዐወ) ለይተው የወሰኑት በጫዎቹ ላይ የታበለው የሚያገለግልበትን የጊዜ ገደብ እንጂ የጠሃራውን የጊዜ ገደብ አይደለም። ስለዚህም የተወሰነው የጊዜ ገደብ ካበቃ በኋላ ሌላ ግበስ አይኖርም። ግን

1 ሙስሊም ያጠናቀሩት

ጠሃራውን ካላፈረሰው ጠሃራው እንደጸና ይቆያል። ይህ ጠሃራ በሽሪዓው ማስረጃ መሠረት የጸና ስለሆነና በሽሪዓዊ ማስረጃ የጸና ነገር ያለ ሌላ ሽሪዓዊ ማስረጃ (ደሊል) ሊሻር አይችልም። የ(መስሐ) የአገልግሎት ጊዜ በመሙላቱ ውዱኡ ይፈርሳል የሚል ማስረጃ (ደሊል) ደግሞ የለም። ከዚህም በላይ በመርሐ መሠረት የነበረን ነገር የሚያስወግደው ነገር መኖሩ ካልተገለጸ በስተቀር እንደነበረ ይቆያል። እነኚህ ለ(መስሐል-ኹፍፈይን) መሟላት ያለባቸው መሥፈርት (ሹሩጥ) ሲሆኑ አንዳንድ የዕውቀት ባለቤቶች የጠቀሷቸው ሌሎች ሽርጦችም ይገኛሉ፤ አንዳንዶቻቸው ግን መጪን የሚኖርባቸው ናቸው።

## የታመመ ሰው አስተጣጠብ

1. የታመመ ሰው ውዱእ በማድረግ ከመለስተኛው የርክሰት ክስተት መጽዳትና ገላውንም በመታጠብ ከአቢይ የርክሰት ክስተት መጽዳት ይኖርበታል።
  2. በመድከሙ ወይም በሽታው ይባባስብኛል ወይም የመዳኛውን ጊዜ ያራዝም ብኛል ብሎ በመስጋት በውሃ መታጠብ ካልቻለ ግን ተየሙም ያደርጋል።
  3. የተየሙም አደራረጉም በሁለት እጆች ንጹሕ የመሬት ገጽ አንድ ጊዜ በመምታት (በማሳረፍ) በሁለት እጆቹ ፊቱን ሙሉ በሙሉ ማበስና ከዚያም ሁለቱን እጆቹን አንዱ በሌላ እርስበርሳቸው ማበስ ነው።
  4. ለራሱ ጦሃራ ማድረግ ካቃተው ሌላ ሰው ውዱእ ወይም ተየሙም ያደርግለታል።
  5. ጦሃራ ሊደረግለት በሚገባ አንድ አካሉ ላይ ቁስል ቢኖር በውሃ ያጥባል። በውሃ ማጠቡ የሚያሳምመው ከሆነ እጁን በውሃ አርሶ ላይ-ላይ በማሳለፍ አበስ አበስ ያደርጋል። ማበሱም የሚያሳምመው ከሆነ ለዚያ አካል ፈንታ ተየሙም ያደርጋል።
- ከአካላቱ በአንዱ ላይ ስብራት ደርሶ በጨርቅ ወይም በጀሶ የታሰረ ከሆነ በዚያ አካል ላይ በማጠብ ፈንታ በውኃ ያብሰዋል፤ ተየሙም ማድረግ አያስፈልግም ማበስ ማጠቡን ይተካልና።

7. በግድግዳ ላይ ወይም በሌላ ንጹሕ ሆኖ አቧራ ባለው ነገር ላይ ተየሙም ማድረግ ይፈቀዳል። ግድግዳው ቀለም በመሳሰለና አፈር ባልሆነ ነገር የተለሰነ ከሆነ ግን አፈር እስከሌለው ድረስ ተየሙም አይደረግበትም።
8. መሬት ገጽ ላይ ወይም ግድግዳ ላይ ወይም ሌላ አፈር ባለው ነገር ላይ ተየሙም ማድረግ ካልተመቸ አፈር በእቃ ወይም በመሐረም ተደርጎ ከዚያ ተየሙም ቢደረግበት ምንም የለበትም።
9. ለአንድ ሶላት ተየሙም አድርጎ ተየሙሙ ሳይፈርስ የሌላ ሶላት ወቅት ቢደርስ በዚያ በመጀመሪያው ተየሙም ይሰግዳል። ተየሙሙን የሚያፈርስ ነገር ስላልተከሰተና ጠሃራው እንደነበረ ስላለ ለሶላቱ ዳግም ተየሙም አያደርግም። ከወሲባዊ ተራክቦ በኋላ ለጀናባ ተየሙም አድርጎ ከሆነ ገላን የመታጠብ ግዴታ የሚያስከትል ሌላ የጀናባ ትጥበት ግዴታ ካልተከሰተ ሌላ ተየሙም እንደገና አያደርግም። ይሁን እንጂ በዚህ ጊዜ ውስጥ የመለ ስተኛ ትጥበት (የውዱእ) ግዴታ የሚያስከትል ሁኔታ ከተከሰተ ግን ተየሙም ያደርጋል።
10. የታመመ ሰው ገላውን ከርክሰቶች ማጽዳት ያለበት ሲሆን መታጠብ ካልቻለ ግን ባለበት ሁኔታ ይሰግዳል፤ ሶላቱን በዳነ ጊዜ መድገም አይፈለግበትም።
11. የታመመ ሰው መስገድ ያለበት ንጹሕ (ጣሂር) በሆነ ልብስ ነው። ልብሶቹ በርክሰት ከተበከሉ ማጠብ ወይም ሌላ ንጹሕ ልብስ መቀየር አለበት። ካልተመቸው ግን ባለበት ሁኔታ ይሰግዳል። ሶላቱን በዳነ ጊዜ መድገም አይፈለግበትም።
12. በሽተኛው ንጹሕ በሆነ ሥፍራ ላይ መስገድ ያለበት ሲሆን መስገጃው ከተበከለ ግን ማጠብ ወይም ንጹሕ በሆነ ሌላ መስገጃ መለወጥ ወይም ንጹሕ የሆነ ነገር በላዩ—ላይ ማጠፍ ይኖርበታል። ካልተመቸው ግን ባለበት ሁኔታ ይሰግዳል። ሶላቱም ብቁ ሆኖ ስለሚቆጠር መድገም አይፈለግበትም።
13. የታመመ ሰው መታጠብ ወይም ተየሙም ማድረግ ስለ አቃተው ሶላትን ከጊዜው ማዘግየት አይፈቀድለትም። የተቻለውን ያህል ጠሃራ ያደርግና በገላው በልብሱ ወይም በመስገጃው ላይ ማስወገድ የሚያቅተው ርክሰት (ነጃሳ) ቢኖር እንኳ ሶላቱን በወቅቱ ይሰግዳል። አላህ (ሰው) እንዲህ ብሏል፡-

﴿فاتقوا الله ما استطعتم﴾

«አላህንም የቻላችሁትን ያክል ፍሩት!»<sup>1</sup>

14. አንድ ሰው ሽንቱ በማያቋርጥ ሁኔታ የሚፈስ ሆኖ ከተቸገረ ለሶላት ውዱእ የሚያደርገው የሶላቱ ጊዜ ከገባ በኋላ መሆን አለበት። የግዴታው ሶላት ወቅት ሲደርስ መሸኛውን ይታጠብና ልብስና ገላው እንዳይበክል ብልቱን በንጹሕ ነገር ይጠቀልልና ውዱእ አድርጎ ይሰግዳል። ለሁሉም የግዴታ ሶላቶች ይህንኑ ይከተላል። አስቸጋሪ ሆኖ ከከበደው ዙህርና ዐስር አንድ ላይ ወይም መግራብና ዕሻን አንድ ላይ አጣምሮ (ጀምሶ አድርጎ) መስገድ ይፈቀድለታል። ግዴታ ላልሆኑ ተጨማሪ (ነፍል) ሶላቶች ግን ወቅቱ የፈርድ (ግዴታ) ሶላት ወቅት ካልሆነ በተመሳሳይ ሁኔታ ውዱእ ያደርግና ይሰግዳቸዋል። ወቅቱ የፈርድ ሶላት ከሆነ ግን ለፈርድ ሶላቱ ያደረገው ውዱእ በቂው ሆኖ በዚያው ይሰግዳቸዋል።

### የታመመ ሰው እንዴት እንደሚሰግድ

1. የታመመ ሰው የግዴታ ሶላትን በግድግዳ ላይ ተደግፎ ወይም አስፈላጊ ከሆነ በትር ተመርኩዞም ቢሆን ቁሞ መስገድ አለበት።
2. መቆም ያቃተው ከሆነ ግን ተቀምጦ ይሰግዳል። በሚቆምበትና ሩኩዕ በሚያደርግበት ቦታ ላይ እግሮቹ ላይ ቁጥጥ ብሎ መቀመጥ ይመረጣል።
3. ተቀምጦ መስገድ የማይችል ከሆነ ፊቱን ወደ ችብላ በማድረግ በጉኑ እንደ ተኛ ይሰግዳል። በቀኝ ጉኑ ላይ መሆኑ ይመረጣል። ፊቱን ወደ ችብላ መመለስ ካልተመቸውም ባለበት ሆኖ ይሰግዳል። ሶላቱም ትክክለኛ ሆኖ ስለሚቆጠር መድገም አያስፈልገውም።
4. በጉኑ ተኝቶ መስገድ ካቃተው በጀርባው እንደተኛ እግሮቹን ወደ ችብላ በመመለስ ይሰግዳል። ወደ ችብላ አቅጣጫ ለማየት ራሱን ትንሽ ቀና ማድረግ በላጭ ነው። ካልቻለ ግን እግሮቹ ወደ ችብላ ይሆኑና ባለበት ሁኔታ ይሰግዳል። በዚህ ሁኔታ የሰገደው ሶላት በቂ ሆኖ ስለሚቆጠር መድገም አያስፈልገውም።

1 አል-ተጋቡን (64):16

5. በሽተኛው በሶላቱ ውስጥ ሩኩዕ እና ሱጁድ ማድረግ ያለበት ሲሆን ካልቻለ ግን በራሱ ምልክት ያደርጋል። ለሱጁድ ራሱን ከሩኩዕ ይበልጥ ዝቅ ያደርጋል። ሩኩዕ ማድረግ ችሎ ሱጁድ ካቃተው ለሱጁድ በራሱ ምልክት ያደርጋል። ሱጁድ እንጂ ሩኩዕ ማድረግ የሚያቅተው ከሆነ በሩኩዕ ጊዜ ራሱን በማዘቅዘቅ ምልክት ይጠቀማል።
6. በሩኩዕና በሱጁድ በራስ ምልክት መስጠት ካቃተው በዐይኖቹ ምልክት በመስጠት ለሩኩዕ በመጠኑ ዓይኖቹን ይጨፍናቸዋል፤ ለሱጁድ ደግሞ ይበልጥ ይጨፍናቸዋል። አንዳንድ በሽተኞች እንደሚያደርጉት ዓይነት በጣቶች ምልክት መስጠቱ ግን ትክክለኛ አይደለም። ከክታብና ከሱንናም ሆነ ከዓሊሞች ቃል መሠረት አላገኘሁለትም።
7. በራስ ማመልከት ወይም በዓይን ማመልከት ያልቻለ ከሆነ በልቡ (በሃሳቡ) ይሰግድና በልቡ ተከቢራ አድርጎ ምንባቡን፣ ሩኩዑን፣ ሱጁዱን፣ መቆምና መቀመጡንም በልቡ ያስባል። እያንዳንዱ ሰው የልቡን ቁርጠኛ ሃሳብ ውጤት ያገኛልና።
8. በሽተኛው እያንዳንዱን ሶላት በወቅቱ መስገድና ማድረግ ከሚገባው ውስጥ መፈጸም የቻለውን ሁሉ መፈጸም አለበት። እያንዳንዱን ሶላት በወቅቱ መስገድ ካቃተው ዙህርና ዐስርን መግራብና ዕሻን በአንደኛቸው ጊዜ በጥምረት (ጀምሶ) መስገድ ይችላል። ይህም ዐስርን በዙህር ወቅት፣ ዕሻን በመግራብ ጊዜ አስቀድሞ በመስገድ ነው። ወይም ደግሞ ዙህርን ወደ ዐስር፣ መግራብንም ወደ ዕሻ እንደሚገባበት ሁለቱን አመቺ በሚሆንለት ጊዜ አጣምሮ መስገድ ነው። የሱብሕ ሶላት ግን ከበፊቱ ባለውም ሆነ ከኋላው ከሚመጣው ሌላ ሶላት ጋር በጥምረት አይሰገድም።
9. በሽተኛው ከአገሩ ወጥቶ በእንግድነት የሚታከም ከሆነ ባለ አራት ረከዓ ሶላቶችን በማሳጠር (በቸስር) ዙህር ዐስርና ዕሻ ሶላቶችን ሁለት ሁለት ብቻ ይሰግዳል። ይህም የመቆያው ጊዜ አጠረም ረዘመ ወደ አገሩ እስከሚመለስበት ጊዜ ድረስ ነው።

## ምዕራፍ 2

### ሶላት

- \* ትሩፋቱና አስፈላጊነቱ
- \* አፈጻጸሙ
- \* የመርሳት ሱጁድ (ሱጁድ አስሰህጧል)
- \* የቁርኣን ምንባብ ሱጁድ (ሱጁድ አት-ቲላዋህ)
- \* ሶላት የማይሰግድን ሰው የሚመለከት ሕግ
- \* ንስሐ (ተውባህ)



ሰላት:- ከእስላም ማዕዘናት ውስጥ አንዱ ማዕዘን ሲሆን ከቃለ ተውሒድ (ከሁለቱ ቃለ ምስክርነት) በኋላ በጣም ጥብቁ የእስላም ማዕዘን ነው።

ሰላት:- አላህንና አገልጋይ ባሪያውን የሚስተላስር መገናኛ ነው።

☒ ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል:-

إن أحدكم إذا صلى يناجي ربه

«አንዳችሁ በሚሰግድበት ጊዜ ወደ ጌታው ነው የሚያገኙበት»<sup>1</sup>

● አላህ (ሱወ)፣ ነቢዩ (ሰዐወ) ባስተላለፉት ሐዲሥ አል-ቼድሲ ውስጥ እንዲህ ብሏል:-

الحديث القدسي: قسمت الصلاة بيني وبين عبدي نصفين، ولعبدني ما سأل، فإذا قال العبد: الحمد لله رب العالمين قال الله تعالى: حمدني عبدي. وإذا قال: الرحمن الرحيم قال الله تعالى: أثنى عليَّ عبدي، وإذا قال: مالك يوم الدين قال: مجَّدني عبدي، فإذا قال: إياك نعبد وإياك نستعين قال: هذا بيني وبين عبدي ولعبدني ما سأل، فإذا قال: اهدنا الصراط المستقيم صراط الذين أنعمت عليهم غير المغضوب عليهم ولا الضالين قال: هذا لعبدي ولعبدني ما سأل

«ሰላትን በጌና በአገልጋዩ መካከል ሁለት ቦታ ከፍያለሁ፣ አገልጋዩም የጠየቀውን ያገኛል። አገልጋዩ:- (አል-ሐምዱ ሊልላህ ረብብል-ዓለሚን) (ምሥጋና የዓለማት ሁሉ ጌታ ለሆነው ለአላህ ይሁን) ባለ ጊዜ፣ አላህ (ሱወ) (ባሪያዬ አመሰግናኝ) ይላል። (አር-ረሕማን-ረሒም) ሲልም (ባሪያዬ አወደሰኝ) ይላል። (ማሊክ

የውምድዲን) (የፍርድ ቤት ባለቤት ለሆነው) ሲልም (ባሪያዬ ኃያልነቱን አወሳ) ይላል። (እይያክ ነዕቡዱ ወእይያክ ነስተዒን) (አንተን ብቻ እንግግላለን! አንተንም ብቻ እርዳታ እንለምናለን) ባለ ጊዜም (ይኸ በኔና በባሪያዬ መካከል ሲሆን ለባሪያዬ የጠየቀው አለለት) ይላል። (እህድነስ-ሲራጠል-መስተኛም ሲራጠል ለዚህ አንድምተ ዐለይህም ንይራል-መግዱብ ዐለይህም ወለድዲል-ሊን) (ተጥተኛውን መንገድ ምራን። የነዚያን በነሱ ላይ በጉ የጥልክላቸውን፤ በነርሱ ላይ ያልተቆጣሀባቸውንና ያልተላላቱትንም ሰዎች መንገድ ምራን) ሲልም (ይህ የባሪያዬ ነው፤ ለባሪያዬም የጠየቀውን እሰጠጥለሁ) ይላል።<sup>1</sup>

**ሶላት :-** የዕባዳ (አምልኮተ-አላህ) ዓይነቶች በሁሉም መልካቸው ያለበት የአትክልት ሥፍራ ነው። ሶላት የሚጀመርበት ተክቢራ (አሁኑ አክበር) እና ሰጋጁ የአላህን ቃል የሚያነበንብበት ቀጥ ብሎ መቆም (ቕያም)፤ የፈጣሪ ጌታ ስም የሚያከብርበትና የሚያወድስበት ሩኩዕ፤ የአላህ ወሰን የለሽ ምሥጋና የሚያጥለቀልቀው ከሩኩዕ ተመልሶ ቀና ማለት (እዕትዳል) ፤ የአላህን ኃያልነትና ልዕልና በማጥራት በጸሎት የሚማጸንበት ሱጁድ፤ ለዱዓእና ለ(ተሸሁድ) መቀመጥና በሠላምታ ሶላቱን ማጠቃለል፤...እነኚህ ሁሉ የዕባዳ ዓይነቶች የተካተቱበት የዕባዳ መድረክ ነው።

**ሶላት:-** አላላቢ ጉዳዮች ሲያጋጥሙ አጋዥ፤ ከክፉና ከመጥፎ ነገሮች ከልካይ ነው።

● አላህ (ሱወ) እንዲህ ብሏል:-

قال الله تعالى: ﴿واستعينوا بالصبر والصلاة﴾ . وقال تعالى: ﴿اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ .

«በመታገሥና በሶላትም ተረዱ!...»<sup>2</sup>

«ከመጽሐፉ ወደ አንተ የተወረደውን አንብብ! ሶላትንም ደንቡን ጠብቀህ ስገድ! ሶላት ከመጥፎና ከሚጠላ ነገር ሁሉ ትከለክላለችና!...»<sup>3</sup>

1 ሙስሊም የዘገቡት

2 አል-በቀራህ (2):45

3 አል-ዐንክቡት (29):45

**ሶላት:-** ልቦቻቸው ውስጥ የሚፈነጥቅና በትንሣኤው ቀን ወደ ጌታቸው በሚሰበሰቡበት የፍርድ ቀን የሚበራላቸው ብርሃን ነው።

☒ ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል:-

النبي، ﷺ: الصلاة نور<sup>(1)</sup> وقال: مَنْ حافظ عليها كانت له نوراً وبرهاناً ونجاة يوم القيامة<sup>(2)</sup>.

<sup>1</sup> «ሶላት ብርሃን ነው»

«እዘውትሮ ለሰገደው ሰው በትንሣኤ ቀን ብርሃን፣ ማስረጃና መድሃን ይሆንለታል»<sup>2</sup>

**ሶላት:-** የምእመናን ልባዊ ደስታቸውና የዐይናቸው ማረፊያ ነው።

☒ ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል:-

«جعلت قرة عيني في الصلاة»

<sup>3</sup> «የዓይኔን ማረፊያ ሶላት አደረግሁ»

**ሶላት:-** የኃጢአቶች ማበሻና የጥፋት ማካካሻ ነው።

☒ ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ብለዋል:-

النبي، ﷺ: «أرأيتم لو أن نهراً بباب أحدكم يغتسل فيه كل يوم خمس مرات هل يبقى من درنه (وسخه) شيء؟ قالوا لا يبقى من درنه شيء، قال فكذلك مثل الصلوات الخمس يمحو الله بهن الخطايا»

1 ሙስሊም የዘገቡት

2 አሕመድ፣ እብን ሕባን እና ጠበራኒ የዘገቡት

3 አሕመድና ነሳኢ የዘገቡት

«አንደኛችሁ ከደጃቱ ወገዝ (ጅረት) ቢኖርና በቀን አምስት ጊዜ ቢታጠብቡት አንዳች እድፍ ይቀርብታልን ንገሩኝ ? ... (የለም ምንም እድፍ አይቀርብትም) አሉ። ይህ እንግዲህ አላህ ኃጢአቶችን የሚያብስባቸው የአምስቱ ሰዓቶች ተምሳሌት ነው።»<sup>1</sup>

وقال، ﷺ: «الصلوات الخمس والجمعة إلى الجمعة كفارة لما بينهن ما لم تغش الكبائر»

«አምስቱ ሰዓቶችና ከጁሙዓ እስከ ጁሙዓ፡ ከባዳዎቹ ኃጢአቶች (ከባእር) ካልተረጸመ በመካከላቸው ለሚከሰቱ መለስተኛ ጥፋቶች ማበሻ ናቸው።»<sup>2</sup>

صلاة الجماعة أفضل من صلاة الفذ بسبع وعشرين درجة،

«በሕብረት የሚሰገድ (የጀማን) ሰዓት በነጠላ ከሚሰገደው በሃያ ሰዓት ደረጃ ይበልጣል።»<sup>3</sup>

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ غَدًا

مسلمًا فليحافظ على هؤلاء الصلوات حيث ينادي بهن فإن الله تعالى شرع لنبيكم سنن الهدى وإنهن من سنن الهدى، ولو أنكم صليتم في بيوتكم كما يصلي هذا المتخلف في بيته لتركتم سنة نبيكم، ولو تركتم سنة نبيكم لضللتم، وما من رجل يتطهر فيحسن الطهور ثم يعمد إلى مسجد من هذه المساجد إلا كتب الله له بكل خطوة يخطوها حسنة، ويرفعه بها درجة ويحط عنه بها سيئة، ولقد رأيتنا وما يتخلف عنها إلا منافق معلوم النفاق، ولقد كان الرجل يؤتى به يهادي بين الرجلين حتى يقام في الصف

1 ቡኻሪና ሙስሊም የዘገቡት

2 ሙስሊም የዘገቡት

3 ቡኻሪና ሙስሊም የዘገቡት

«ነገ አላህን ሙስሊም ሆኖ መገናኘት የሚወድ ሰው ጥሪ (አላገን) በሚደረግበት የሕብረት ሶላት መስገጃ ሥፍራ በመገኘት እነዚህን ሶላቶች አዘውትሮ በትጋት ይሰገድ። አላህ (ሱወ) ለነቢያችሁ የመመሪያ መንገዶች (ሱነትል-ሁዳ) የደነገላቸው ሲሆን እነዚህ ሶላቶች ከነዚህ አንዱ ናቸው። እቤቱ ቀርቶ ብቻውን እንደሚሰገደው ሰው እቤቶቻችሁ ከሰገዳችሁ የነቢያችሁን ሱንና(ፈለግ) ትተዋላችሁ። የነቢያችሁን ሱንና ከተዋችሁ ደግሞ በርግጥ ትላላታላችሁ። ተጣጥበና ውዱኡን አሟልቶ ከመስጊዶች ወደ አንደኛቸው የመጣ ሰው በሚረመደው እያንዳንዱ እርምጃ አላህ ምንዳ ይጽፍለታል፤ ደረጃውን ከፍ ያደርግለታል፤ ኃጢአቱን ይሰርዝለታል። ከጀማሩ ሶላት፤ አስመላይ መናፍቅነቱ በግልጽ ከታወቀበት ሰው በስተቀር ማንም አይቀርም ብለን እናስብ ነበር። አንድ ሰው ታም ቢሆን እንኳ በሁለት ሰዎች መካከል ተደግሮ ወዲህና ወዲያ እያጋደለ ተይዞ መጥቶ ሶላት ሰፍ (ረድፍ) እንዲቀም ይደረግ ነበር።»<sup>1</sup> ብለዋል- እብን መስቡድ(ረዐ)።

በሶላት ውስጥ ሃሳብን በርሱ ላይ ብቻ በማሰባሰብ መመሰጥ (ኹሹዕ) ማዘውተር ጀነት ለመግባት መረማመጃ ከሚሆኑ ምክንያቶች አንዱ ነው።

● አላህ (ሱወ) እንዲህ ብሏል:-

قال الله تعالى :  
 أفلح المؤمنون . الذين هم في صلاتهم خاشعون .  
 والذين هم عن اللغو معرضون . والذين هم للزكاة فاعلون .  
 والذين هم لفروجهم حافظون إلا على أزواجهم أو ما ملكت أيماهم فإنهم غير ملومين .  
 فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون . والذين هم لأماناتهم وعهدهم راعون . والذين هم على صلواتهم يحافظون . أولئك هم الوارثون الذين يرثون الفردوس هم فيها خالدون .

1 ሙስሊም የዘገቡት

«ምእመናን ፍላጎታቸውን ሁሉ በእርግጥ አገኙ፤ (ጻኑ)። እነዚያ እነሱ በስግደታቸው ውስጥ፤ (አላህን) ፈረዎች፤ እነዚያም እነሱ ከውድቅ ንግግር ራዊዎች፤ እነዚያም እነሱ ዘካን ሰጪዎች፤ እነዚያም እነሱ ብልቶቻቸውን ጠባቂዎች፤ የጅኑት (አገኙ)። በሚስቶቻቸው፤ ወይም እጆቻቸው በያዟቸው (ባሪያዎች) ላይ ሲቀር፤ እነሱ (በነዚህ) የማይወቀሱ ናቸውና። ከዚህም ወዲያ የፈለጉ ሰዎች፤ እነዚያ እነሱ ወሰን አላፈዎች ናቸው። እነዚያም፤ እነሱ ለአደራዎቻቸውና ለቃል ኪዳናቸው ጠባቂዎች፤ እነዚያም እነሱ በስግደቶቻቸው ላይ የሚጠባበቁ፤ የጅኑት (አገኙ)፤ እነዚያ ወራሾቹ እነርሱ ናቸው፤ እነዚያ ፈርደውስን (ላዕላይ ገነትን) የሚወርሱ ናቸው፤ እነሱ በርሷ ውስጥ ዘውታሪዎች ናቸው።»<sup>1</sup>

ሶላት ውስጥ ልቦናን ለአላህ (ሱወ) ፍጹም በማድረግ በነቢዩ ሱንና ውስጥ በተመለከተው መሠረት መስገድ ሶላቱ አላህ ዘንድ ተቀባይነት እንዲኖረው ለማድረግ ሁለቱ መሠረታዊ መሥፈርት ናቸው።

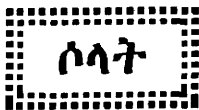
፳ ነቢዩ (ሰወወ) እንዲህ ብለዋል፡-

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَىٰ»

«ሥራዎች በልባዊ ውሳኔዎች (ንይያህ) ላይ የተመረከቡ ናቸው። እያንዳንዱ ሰው የልቡን (የንይያውን) ያገኛል።»<sup>2</sup>

«صلوا كما رأيتموني أصلي»

«እኔ ሰሰግድ ባቻችሁኝ መሠረት ሰገዱ»<sup>3</sup>



ሶላት አንደበታዊና አካላዊ ክፍሎች ያሉት፤ በተክቢራ (አዲሁ አክበር) ተጀምሮ በተሰሊም (አስሰላሙ ዐለይኩም) የሚጠቃለል ዕባዳ (አምልኮተ-አላህ) ነው።

1 አል-መ-አምኑን (23): 1-11

2 ቡኻሪና ሙስሊም የዘገቡት

3 ቡኻሪ የዘገቡት

አንድ ሰው መስገድ ሲፈልግ የውዱእ ግዴታ የሚያስከትል መለስተኛ ርክሶት ካለበት ውዱእ ማድረግ ወይም ገላን የመታጠብ ግዴታ የሚያስከትል አቢይ ርክሶት ካለበት ገላውን መታጠብ አለበት። ውሃ ካላገኘ ወይም በውኃ መታጠቡ ጉዳት የሚያስከትልበት ከሆነ ተየሙም ያደርጋል። ገላውን ልብሱንና የመስገኛ ሥፍራውን ከቆሻሻ ማጽዳት አለበት።

## የሶላት አሰጋገድ ሁኔታ

1. ያለ መዛነፍና ያለመዞር ሰውነቱን ሙሉ በሙሉ ወደ ችብላ ማዞር፤
2. ከዚያ መስገድ የሚፈልገውን ሶላት በምላሱ ሳይናገር በልቡ በማሰብ ቁርጠኛ የመስገድ ውሳኔ (ንይያህ) ማድረግ፤
3. የሶላት መግቢያ ተከቢራ (ተከቢረቱል-እሕራም) በማድረግ (አሷሁ አክበር) ማለትና በዚህ ጊዜ ሁለት እጆቹን በትከሻዎቹ ትይዩ ወደላይ ማንሳት፤
4. ከዚያም የቀኝ መዳፉን በግራ መዳፉ የውጭ ጀርባ ላይ በማድረግ ደረቱ ላይ መያዝ፤
5. ከዚያም የሚከተለውን የመክፈቻ ጸሎት ማለት፡-

«سبحانك اللهم وبحمدك، وتبارك

اسمك، وتعالى جددك، ولا إله غيرك».

«ሱብሐንክ አሷሁምመ ወቢሐምድክ ወተባረክ እስሙክ ወተዓላ ጀድዱክ ወላእላህ ንይሩክ»

ትርጉሙ ፡- «አሷህ ሆይ! ጥራትና ምሥጋና ይገባህ፤ ስምህ ቅዱስ ነው።

ገርግህና ኃያልነትህ ላቀ፤ ካንተ በስተቀርም ሌላ አምላክ የለም» ማለት ነው።

«اللهم باعد بيني وبين

خطايي كما باعدت بين المشرق والمغرب . اللهم

تقني من خطايي كما يُنقى الثوب الأبيض من

الدنس . اللهم اغسلني بالماء والثلج

والبرد».

«አኋሁም መባዕድ በይኒ ወበይነ ኸጣያየ ከማባዕድተ በይነል-መሸረቕ ወል-መግሪብ፤ አኋሁም ነቅቕኒ ምን ኸጣያየ ከማባዕድ ቱንቅቅ አሥ-ሠውቡል-አብየዱ ምንድ-ደነሰ፤ አኋሁም እግስልኒ ምን ከጣያየ ብል-ማእ ወሥ-ሠልጅ ወል-በረድ»

ትርጉሙ:- «አላህ ሆይ! በኔና በኃጢአቶቼ መካከል ምሥራቅና ምዕራብን እንዳራራከው አራርቅ» አላህ ሆይ! ነጭ ልብስ ከእድና እንደግንደው ሁሉ እኔንም ከኃጢአቶቼ አንጻኝ» አላህ ሆይ! ከኃጢአቶቼ በውሃ በበረዶና በዝናም በረዶ እጠበኝ» ማለት ነው።

6. ከዚያም ተወዳዳሪው በማድረግ :-

«أعوذ بالله من الشيطان الرجيم»

«አዑዙ ብልላህ ምንሽ-ሸይጣንር-ረጂም»

ትርጉሙ:- «ከተረገመው ሸይጣን በአላህ እጠበቃለሁ» ማለት ነው።

7. ቀጥሎም በበስመላህ በመጀመር ፋቲሐህ በማንበብ እንዲህ ማለት:-

﴿بسم الله

الرحمن الرحيم، الحمد لله رب العالمين. الرحمن

الرحيم. مالك يوم الدين. إياك نعبد وإياك

نستعين. اهتدنا الصراط المستقيم. صراط الذين

أنعمت عليهم غير المغضوب عليهم ولا

الضالين.﴾

«አልሐምዱ ሊልላህ ረብቢል-ዓለግን» አር-ረሕማን-ርረሐም»

ማሊክ የውምድ-ዲን» እይያከ ነዕቡዱ ወእይያከ ነስተዒን» እህድነስ-

ስራጠል-መስተቺም ሲራጠል-ለዚነ፤ አንዐምተ ዐለይህም፤

ጎይራል-መግዱብ ዐለይህም፤ ወለድ-ዲልሊን»



ትርጉሙ፡- «ምስጋና ለአላህ ይገባው፤ የዓለማት ጌታ ለሆነው፤ እጅግ በጣም ርህራሄ በጣም አዛዥ፤ የፍርድ ቀን ባለቤት ለሆነው። ለአንተ ብቻ እንገላለን፤ አንተንም ብቻ እርዳታ እንለምናለን። ቀጥተኛውን መንገድ ምራን። የነዚያን በነርሱ ላይ በጉ የዋልክላቸውን በነሱ ላይ ያልተቆጣህባቸውንና ያልተላላቱትንም ሰዎች መንገድ (ምራን በሉ)።» ማለት ነው።<sup>1</sup> ከዚያም «أَمِينَ» አ-ሚ-ን (አላህ ሆይ ተቀበልልን ስማን) ይላል።

8. ቀጥሎም ከቁርአን የተመቸውን ያህል ያነበና በሱብሕ ሶላት ምንባቡን ረዘም ያደርጋል።

9. ከዚያም ለአላህ ክብር ከወገቡ ወደፊት በመታጠፍ ያጉነብላል። በዚህ ሩኩዕ ጊዜ ሁለት እጆቹን በትከሻዎቹ ትይዩ ከፍ በማድረግ አሏሁ አክበር ይላል። ሱንናው ከወገቡ እጥፍ ብሎ ወደፊት በማዘንበል ራስን ከወገብ አቅጣጫ በማስተካከል ጣቶች ዘርዘር ያሉ ሆነው በሁለቱ እጆች ሁለቱን ጉልበቶች መያዝ ነው።

10. በሩኩዕ ወቅት ሦስት ጊዜ ፡- «سبحان ربّي العظيم»

«ሱብሐን ረብብየል-ዐዚም» (ሀያል ለሆነው ጌታዬ ጥራት ተገባው) ይላል።

«سبحانك اللهم وبحمدك اللهم اغفر لي»

«ሱብሐንክ አልሏሁምም ወብሐምድክ አልሏሁምም እግፍርሊ» (አሏህ ሆይ ጥራትና ምሥጋና ይድረስህ፤ አሏህ ሆይ ማረኝ) የሚል ቢጨምርበት ጥሩ ነው።

11. ከዚያም «سمع الله لمن حمده» «ሰምዐልሏሁ ልመን ሐምደህ»

(አሏህ የአመስጋኙን ምሥጋና ሰማ) እያለ ሁለት መዳፎቹን በትከሻዎቹ ትይዩ እያነሳ ከሩኩዕ ቀና ይላል። በኢማም ተመርቶ የሚሰግድ ተከታይ (መእመም) ግን «ሰምዐልሏሁ ልመን ሐምደህ» አይልም። በዚህ ፈንታ «ربنا ولك الحمد»

«ረብበና ወለከል-ሐምዱ»

(ጌታችን ሆይ ምሥጋና ላንተ ይሁን) ይላል።

12. ከዚያም ራሱን ቀና ካደረገ በኋላ፡-

«ربنا ولك الحمد . ملء

السموات وملء الأرض وملء ما شئت من شيء

بعد» .

«ረብበና ወለክል-ሐምዱ፤ ምልአስሰማዋት ወምልአል-አርድ፤ ወምልአ ማሸአተ ምን ሸይእን በዕድ» ይላል።

ትርጉሙ:- «ጌታችን ሆይ! ሰማያትን የግጥላ፤ ምድርንም የግጥላና በተጨማሪም ያሻህን ሁሉ የግጥላ ምሥጋና ለአንተ ይሁን»

13. ቀጥሎም ለአላህ ፍጹም በመሆን (በኹሹዕ) በግንባሩ ተደፍቶ መሬት ላይ በመስገድ የመጀመሪያውን ሱጁድ ያደርጋል። ለሱጁድ ሲወርድም «አኋሁ አክበር» እያለ ይወርዳል። ሱጁድ የግደደርገው ሰባት የአካል ክፍሎችን ማለትም ግንባርና አፍንጫን፤ ሁለቱን መዳፎች፤ ሁለቱን ጉልበቶችና የእግሮችን ጫፎች መሬት ላይ በማሳረፍ ሁለቱን ክንዶች ከወገቦቹ ከፈት በማድረግ ሲሆን ክንዶቹን መሬት ላይ አይዘረጋቸውም። የእግር ጣቶቹ ጫፍ ወደችብላ አቅጣጫ ይሆናሉ።

14. በሱጁድ ወቅት ሦስት ጊዜ :- «سبحان ربي الأعلى»

«ሱብሐን ረብብየል-አዕላ» (ከሁሉም በላይ ለዕላይ የሆነው ጌታዬ ጥሬት ተገባው) ይላል። «سبحانك اللهم ربنا وبحمديك، اللهم اغفر لي»

«ሱብሐንክ አልኋሁምመ ረብበና ወብሐምድከ፤ አልኋሁምመ እግፈርሊ» የሚለውን ቢጨምር መልካም ነው።

15. ከዚያም «አኋሁ አክበር» እያለ ራሱን ከሱጁድ ቀና ያደርጋል።

16. ቀጥሎም በሁለቱ ሱጁዶች መካከል በግራ እግሩ ላይ ተቀምጦ የግራ እግሩን ጣቶች መሬት ላይ ይተክላል። የቀኝ እጁን በቀኝ ጉልበቱ ጫፍ ላይ በማሳረፍ ትንሿን ጣትና የቀለበት ጣት ጨብጦ ረዥሙን ጣትና አውራ ጣቱን በማጣመር አመልካች ጣቱን ቀስሮ በጸሎት ጊዜ ያንቀሳቅሰዋል። የግራ እጁ ጣቶች እንደተዘረጉ መዳፉን በጉልበቱ ልክ ጭኑ ላይ ያናራል።

17. በሁለቱ ሱጁዶች መካከል በሚቀመጥበት ጊዜ:-

«رب اغفر لي»

«وارحمي واهدني وارزقني واجبرني وعافني» .

«ረብብ እግፍርሊ፣ ወርሐምኒ፣ ወህድኒ፣ ወርዙቕኒ ወጅቡርኒ ወዓፍኒ»  
ይላል።

ትርጉሙ፡- «ጌታ ሆይ! ግረኝ፣ እዘገልጃም፣ ምራጃም፣ ሲላይም ለገሰኝ፣  
ጠገኝም አድኝም» ማለት ነው።

18. ከዚያም ልቦናውን ለአላህ ፍጹም በማድረግ (በኹሹፅ) በቃልም ሆነ በድርጊት ከመጀመሪያው ጋር ተመሳሳይ በሆነ ሁኔታ «አሊሁ አክበር» ብሎ ሁለተኛ ሱጁድ ያደርጋል።
19. ቀጥሎም «አሊሁ አክበር» እያለ ከሁለተኛው ሱጁድ ቀና በማለት ተነስቶ ይቆምና በአንደበት በሚነበነበውም ሆነ በድርጊት የመክፈቻ ጸሎት ብቻ ሲቀር ተመሳሳይ በሆነ ሁኔታ ሁለተኛውን ረከዓ ይሰግዳል።
20. ከዚያም ሁለተኛውን ረከዓ ካበቃ በኋላ ልክ በሁለቱ ሱጁዶች መካከል በተቀመጠበት አኳኋን «አሊሁ አክበር» እያለ ይቀመጣል።
21. በዚህ የመቀመጫ ጊዜ የሚከተለውን «ተሸህሁድ» ያነባል፡-

«التحيات»

لله والصلوات والطيبات. السلام عليك أيها  
النبي ورحمة الله وبركاته. السلام علينا وعلى  
عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله  
وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله. اللهم صل على  
محمد وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم  
وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد. وبارك على  
محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم  
وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد. أعوذ بالله من  
عذاب جهنم، ومن عذاب القبر، ومن فتنة  
المحيا والممات، ومن فتنة المسيح الدجال.

«አትተሕይዶቱ ሊልላህ ወስሶለዋቱ ወጥጠይይባቱ፤ አስሰላሙ ዐለይከ አይዩህን-ነቢይዩ ወረሕመቱልሏህ ወበረካቱሁ፤ አስሰላሙ ዐለይና ወዐላ ዕባድልላህስ-ሷልሒን፤ አሽሀዱ አንላእላህ እልላልሏህ ወአሽሀዱ አንነ ሙሐመደን ዐብዱሁ ወረሱሉሁ፤ አልሏሁምም ሶልል ዐላ ሙሐመድን ወዐላ አል ሙሐመድን ከማ ሶልለይተ ዐላ ኢብራሂመ ወዐላ አል ኢብራሂም እንነከ ሐሚዱን መጂድ። ወበርከ ዐላ ሙሐመድን ወዐላ አል ሙሐመድን ከማ ባረክተ ዐላ ኢብራሂመ ወዐላ አል ኢብራሂመ እንነከ ሐሚዱን መጂድ። አውዙ ብልላህ ምን ዐዛብ ጀህንነም፤ ወምን ዐዛብል-ቸብር፤ ወምን ፍትነትል-መሕያ ወል-መማት፤ ወምን ፍትነትል-መሲሕ አድደጅጃል።»

ትርጉሙ:- « ክብር፤ ሶላቶችና መልካም ነገሮች ሁሉ የአሏህ ናቸው። አንቱ ነቢዩ ሆይ! የአላህ ሰላም፤ እዝነቱና በረከቶቹ ለርስዎ ይሁን። ሰላም ለኛና ለደጋጉቹ የአሏህ አገልጋዮች ይሁን። ከአሏህ በስተቀር ሌላ አምላክ አለመኖሩን እመሰክራለሁ። አሏህ ሆይ! በአክብሮት የታጀበ እዝነትን ለኢብራሂምና ለቤተሰቦቻቸው እንዳወረድክላቸው ለሙሐመድና ለቤተሰቦቻቸው አውርድላቸው፤ አንተ ምስጢኑና ኃያሉ ነህና። ኢብራሂምና ቤተሰቦቻቸውን ብሩክ እንዳደረግ ካቸው ሁሉ ሙሐመድና ቤተሰቦቻቸውን ብሩክ አድርጋቸው። አንተ ምስጢኑና ኃያሉ ነህና። ከጀህንነም ቅጣት ሥቃይ በአላህ እጠበቃለሁ። ከመቃብር ውስጥ ሥቃይም፤ ከሕይወትና ከሞት ፈተናዎች ሁሉም፤ ከሐላዊው መሲሕ አድደጅጃልም።»

ከዚያም ከዚህ ዓለምና ከወዲያኛው ዓለም ሕይወት መልካም ነገሮች ውስጥ የወደደውን ነገር አላህን ይለምናል (ዱዓእ ያደርጋል)።

22. ቀጥሎም አንገቱን ወደ ቀኝ በማዞር «አስሰላሙ ዐለይኩም ወረሕመቱልሏህ» ይላል። ወደ ግራም እንደዚያው።

23. ሶላቱ ባለ ሦስት ረከዓ ወይም ባለ አራት ከሆነ በተሸህሁድ የመጀመሪያ ክፍል ላይ ማለት «...ዐብዱሁ ወረሱሉሁ...» በሚለው ላይ ያበቃል።

24. ከዚያ በመቀጠልም «አሏሁ አክበር» እያለና እጆቹን በትከሻዎቹ ትይዩ ከፍ እያደረገ ተነስቶ ይቆማል።

25. ቀጥሎም ቀሪውን የሶላቲን ረከዓ (ረከዓዎች) ሁለተኛውን ረከዓ በሰገደው ዓይነት ምንባቡን በፋቲሐ ብቻ ላይ በመወሰን ይሰግዳል።

26. ከዚያም ጉልበቶቹን ወደኋላ አጥፎ የቀኝ እግር ጣቶችን መሬት ላይ በመትከል ያቆማል፤ የግራ እግሩን ከቀኝ ቅልጥሙ ሥር በማውጣት መቀመጫውን ከመሬት ያደላድላል። ሁለት መዳፎቹን በመጀመሪያው (ተሸህሁድ) ወቅት ባደረገው ዓይነት ከጉልበቶቹ ጫፍ በማስጠጋት ታፋው ላይ ያኖራል።

27. በዚህ አቀማመጥ ላይ ሙሉውን (ተሸህሁድ) ያነባል።

28. ከዚያም አንገቱን ወደ ቀኝ በማዞር «አስሰላሙ ዐለይኩም ወረሕመቱልኋህ» ይላል። በግራ በኩልም እንደዚያው።

## ሶላት ውስጥ የሚጠሉ ነገሮች

1. ሶላት ውስጥ በአንገትም ሆነ በዓይን ወደ ጉን ገልመጥ ማለት የተጠላ (መክፍህ) ሲሆን ወደ ሰማይ ማንጋጠጥ ደግሞ ሐራም ነው።
2. ሶላት ውስጥ እያሉ ከንቱ ነገር መሥራት (መጫወት) እና ለችግር ካልሆነ በስተቀር መንቀሳቀስ ይጠላል።
3. ሶላት ውስጥ ትኩረትና ሃሳብን የሚበታትን ክብደት ያለውና ትኩረትን የሚሰብ ዓይነት ቡራቡራ ነገር ማምጣት ወይም መያዝ ይጠላል።
4. ሶላት ውስጥ በእጅ ወገብ መያዝም ይጠላል።

## ሶላት የሚያበላሹ ነገሮች

1. ሆኖ ብሎ መናገር ትንሽ ቢሆን እንኳ ሶላት ያበላሻል።
2. ሰውነትን ሙሉ በሙሉ ከቅብላ አቅጣጫ ማዞርም ሶላት ያበላሻል።
3. በዓይነምድር መውጫ በኩል ከሆድ አየር ከወጣና ውዱእም ሆነ የገላ ትጥበትን ግዴታ የሚያስደርጉ ነገሮች ከተከሰቱ ሶላት ይበላሻል።
4. የግድ አስፈላጊ ሆኖ ካልተገኘ በስተቀር ሶላት ውስጥ እያሉ ተከታታይ የሆኑ ብዙ ንቅናቄዎች ሶላት ያበላሻሉ።
5. ትንሽ ቢሆን እንኳ መላት ሶላት ያበላሻል።

6. ሆን ብሎ እያወቁ ሩኩዕ፣ ሱጁድ፣ መቆምና መቀመጥን መጨመር ሶላት ያበላሻል።

7. ሆን ብሎ ከኢማም መቅደምም ሶላት ያበላሻል።

## የመርሳት ሱጁድን የሚገዙ ደንቦች

የመርሳት ጁጁድ (የመካካሻ ሱጁድ) ሦስት ምክንያቶች አሉት፡-

- ጭማሪ
- ጉድለት
- ጥርጣሪ

### ጭማሪ (ዝያዳህ)

ለምሳሌ ያህል አንድ ሰው በሶላቱ ውስጥ በአንድ ረክዓ ሁለት ሩኩዕ በማድረግ ወይም ሦስት ጊዜ ሱጁድ በማድረግ ወይም ደግሞ ባለ አራት ረክዓ እየሰገደ ለአምስተኛ ረክዓ ተነስቶ በመቆም ሲያስታውስ ተመልሶ መቀመጥን የመሳሰሉ ናቸው። በነኚህ ምክንያቶች የማካካሻ ሱጁድ የሚደረገው ከሰላምታ በኋላ ነው። ይህም ማለት (ተሸህሁድ) ከተቀራና ሰላምታ ከተባለ በኋላ ሁለት ሱጁዶች ማድረግ ማለት ነው። ነቢዩ (ሰዐወ) አምስት ረክዓ በሰገዱ ጊዜ ከሰላምታ በኋላ ሲያስታውሷቸው ከሰላምታ በኋላ ሱጁድ በመውረድ ያደረጉት እንዲህ ነበር።

ነቢዩ (ሰዐወ) እዚህ ላይ ከሰላምታ በኋላ ሱጁድ የወረዱት መርሳታቸውን ከሰላምታ በኋላ እንጂ ስላላወቁ ነው አይባልም። ነገሩ እንደዚያ ነው፤ ነገር ግን እኛ የምንለው፡- ደንቡ እሳቸው ካደረጉት የሚለይ ቢሆን ኖሮ ሶላቱን በሰላምታ ከግጦታለላችሁ በፊት ተጨማሪ ነገር ማድረጋችሁን ካወቃችሁ ከሰላምታ በፊት የማካካሻ ሱጁድ አድርጉ ባሏቸው ነበር ነው። ነገሩን በነበረበት ሁኔታ ሲያጸድቁም ለተጨማሪ ነገር የሚደረገው የማካካሻ ሱጁድ ከሰላምታ በኋላ መሆኑ ታወቀ።

ነቢዩ(ሰዐወ) በዙህር ወይም ዐስር ሶላት ከሁለተኛው ረክዓ በኋላ በሰላምታ ሲያጠቃልሉ ሰላባ አስታወሷቸው ሶላቱን አሟልተው ከሰገዱ በኋላ ሰላምታ

ብለው ሁለት ሱጁድ መውረዳቸው ይህንኑ ያመለክታል። ይኸውም በሶላት ውስጥ እያሉ ያለ ቦታው ሰላምታ ማለት ተጨማሪ ነገር(ዝያዳህ) በመሆኑ ነቢዩ (ሰዐወ) ይህንኑ ለማካካስ ከሰላምታ በኋላ ሁለት ሱጁድ ወርደዋል። ይህ አቋም ነቢያዊውን ፈለግ መሠረት ያደረገ ከመሆኑም በተጨማሪ ሕሊናዊውን ግንዛቤም የተመረኮዘ ነው። በሶላት ውስጥ አንድ ነገር ከተጨመረ የመካካሻ ሱጁድ የሚደረገው ከሰላምታ በፊት ነው ካልን በሶላት ውስጥ ሁለት ተጨማሪ ነገሮች ተከሰቱ ማለት ነው። ከሰላምታ በኋላ ሱጁድ ይደረጋል ካልን ግን በሶላት ውስጥ የተከሰተው በዝንጋታ ተጨማሪ ነገር ብቻ ነው ማለት ነውና።

### ጉድለት (ነቕስ)

ተረስቶ ከሶላት ውስጥ አንድ ነገር ከተጓደለ ለማካካሻ የሚደረገው የመርሳት ሱጁድ ከሰላምታ በፊት ነው። ለምሳሌ ያህል ሰጋጁ የመጀመሪያውን ተሸህሁድ ሳያነብ ረስቶ ተነስቶ ቢቆም፤ ወይም በሱጁድ ላይ (ሱብሓ) ረብብዋል-አዕላ) ማለትን ቢዘነጋ፤ ወይም ሩኩዕ ላይ (ሱብሓ) ረብብዋል-ዐዚም) ማለትን ቢረሳ ይህን ግዴታ (ዋጅብ) በመተው ሶላቱ በመጉደሉ ለማካካሻ ሱጁድ የሚደረገው ከሰላምታ በፊት ነው። ከሶላቱ ከመለያየቱ በፊት የዘነጋውን ነገር በመርሳት ሱጁድ ማካካሱ ጥበብን የተመረኮዘ ይሆናል።

(ነቢዩ (ሰዐወ) የዙህርን ሶላት መርተው እያሰገዷቸው ከሁለተኛው ረከዓ በኋላ ሳይቀመጡ በመነሳት ሶላቱን ካሟሉ ሰው ሶላቱን በሰላምታ ያገባድዳሉ ብሎ ሲጠባበቅ አሷሁ አክበር ብለው ሁለት ሱጁድ በመውረድ ከዚያ በኋላ ሶላቱን በሰላምታ አበቁ) የሚለው የዐብዱልሷህ ብን ቡሐይናህ ሐዲሥ ይህንኑ ያመለክታል።

### ጥርጣሬ (ሸክክ)

ሶላቱ ውስጥ ተጨማሪ ነገር ወይም ጉድለት አደረሰኩ አላደረሰኩም ብሎ ሰጋጁ ሦስት ይሁን አራት ረከዓ እንደሰገደ ሲጠራጠር ጥርጣሬው በሁለት መንገድ ይታያል።

አንደኛው ገጽታ፡- ከመጨመር ወይም ከማጉደል ጥርጣሬ አንደኛው አመዝኖ ከታየው በአመዛኙ ጥርጣሬ ላይ በመመርኮዝ ሶላቱን አሟልቶ ለማካካ

ሻው የመርሳት ሱጁድ ከሰላምታ በኋላ ይወርዳል። በእብን መስውድ (ረዕ) ሐዲሥ ውስጥ በተመለከተው መሠረት ግለት ነው፡- «አንደኛችሁ በሶላቱ ውስጥ ጥርጣሬ ካደረግኩት ትክክለኛውንና ይሆናል የሚለውን በመውሰድ በዚያ መሠረት ላይ ሶላቱን አሟልቶ በሰላምታ ካበቃ በኋላ ሁለት ሱጁድ ያድርግ...»። ነቢዩ (ሰዐወ) እንዲህ ወይም የዚህ ይዘት ያለው ነገር ተናግረዋል።

ሁለተኛው ገጽታ፡- ሶላቱ ውስጥ ተጨማሪ ነገር ወይም ጉድለት የመከሰት አለመከሰት ጥርጣሬ አድርጎት ግን ደግሞ አንደኛው ጥርጣሬ ከሌላው አመዝና ካልታየው ትክክለኛ ነው ብሎ በሚያምነው በአነስተኛው ላይ ተመሥርቶ ሶላቱን በማሟላት ከሰላምታ በፊት የማካካሻ ሱጁድ ያደርጋል። በዚህ መልኩ ነው ሱንናው ከነቢዩ (ሰዐወ) የተላለፈው።

ሶላትን ከሚያበላሹ ነገሮች ውስጥ በተጨማሪ ለቀጣዩ ጥያቄ በተሰጠው ምላሽ ውስጥ እንደተመለከተው ገላን በውስጡ በሚያሳይ ስስ ልብስ መስገድ አንዱ ነው፡-

ከቡር ሸይኽ ሙሐመድ ብን ሷልሕ አል-ዑወይሚን፤ አስሰላሙ ዐለይኩም ወረሕመቱልሷህ ወበረካቱሁ፤ ለዚህ ጥያቄ መልስ እንደሚሰጡኝ ተስፋ አደርጋለሁ፡-

ብዙ ሰዎች ከሥር ያለውን ገላቸውን በሚያሳዩ ቀላልና ስስ ልብሶች ይሰግዳሉ፤ በነዚህ ልብሶች ሥር ከጭን አጋማሽ የማያልፉ አጫጭር ቁምጣዎች ይለብሱና ቀሪው የጭናቸው ግማሽ ክፍል ከልብሶቹ ውስጥ አልፎ ይታያል። የነኚህ ሰዎች ሶላት እንዴት ይታያል?

በአላህ ስም፤ እጅግ በጣም ርህሩህ በጣም አዛኝ በሆነው፤ ወዐለይኩም አስሰላም መረሕመቱልሷህ ወበረካቱሁ

የነዚህ ሰዎች ሶላት የሚታየው ከአጫጭር ቁምጣዎች በስተቀር ያለ ልብስ እንደ ሰገደ ሰው ሶላት ነው። ገላን የሚያሳዩ ስስ ልብሶች አካልን የማይሸፍኑ በመሆናቸው መኖራቸውና አለመኖራቸው እኩል ነው። በዚህ መሠረትም ከሊቃውንት (ዓሊሞች) ሁለት አቋሞች ይበልጥ ትክክለኛ (አስሕ) በሆነው



አቋም ሰላታቸው ብቁ (ሰሊሕ) አይደለም። በኢግም አሕመድ(ረዕ) መዝሀብ በስፋት የታወቀ (መሸሁር) አቋምም ይኸው ነው። ይህም ወንድ ሰጋጅ ከገላው በእምብርትና በጉልበት መካከል ያለውን ክፍል ሙሉ በሙሉ መሸፈን ግዴታ (ዋጅብ) በመሆኑ ሲሆን ቀጥሎ የሰፈረው የአላህ (ሱወ) ቃል ተፈጻሚነት የሚኖረው በአነስተኛው በዚህ ስለሆነ ነው፡-

﴿يا بني آدم خذوا زيتكم عند كل مسجد﴾

«የአዳም ልጆች ሆይ! (ገፍረተ ገላችሁን የሚሸፍኑትን) ጌጦቻችሁን በመሰገጃው ሁሉ ዘንድ (በሶላትና በጠዋፍ ጊዜ) ያዙ!...»<sup>1</sup>

ከሚከተሉት ሁለት ነገሮች ውስጥ አንዱ ግዴታ ይሆንባቸዋል፡- ወይም በእምብርትና በጉልበቶች መካከል ያለውን የሰውነት ክፍል የሚሸፍኑ ሱሪዎችን መልበስ ወይ ደግሞ በነዚያ አሜጭር ቁምጣዎች ላይ ገላን የማያሳይ ወፈር ያለ ልብስ ደርበው መልበስ ነው። በጥያቄው ውስጥ የተጠቀሰው ይህ ድርጊት ስሕተትና ከባድ ነውና በድርጊታቸው ተጸጽተው ወደ አላህ (ሱወ) መመለስ (ተውበት ማድረግ) እና በሶላቶቻቸው ውስጥ መሸፈን የሚገባቸውን አሟልተው ለመሸፈን መትጋት ይኖርባቸዋል። እኛንና ሙስሊም ወንድሞቻቸውን ወደሚወደውና ወደሚቀበለው ነገር እንዲመራንና ለዚህም ይገጥመን ዘንድ አላህን (ሱወ) እንለምነዋለን፤ እርሱ ችርና ለጋስ ነውና።

በረመዲን 5 ቀን 1408 ዓመተ ህጅራ

ሙሐመድ አስ-ሷልሕ አል-ዑሠይሚን ጻፈው።

## የመርሳት ሱጁድን የሚገዙ ደንቦች ማጠቃለያ

ጉዳዩ (ነገሩ)	አኳኋት	የሱጁዱ ጊዜ
ሶላቱ ከመግላቱ በፊት በመርሳት ሰላምታ ማለት፡- ሰጋጁ ሶላቱን ላያ ሟላ ረስቶ ሰላምታ ካለ	ብዙ ጊዜ ካለፈ በኋላ ያስታወሰ ከሆነ ሶላቱን እንደገና እንደ አዲስ ይጀምራል። ከአጭር ጊዜ በኋላ እንደ አምስት ደቂቃ ባለ ጊዜ ውስጥ የረሳውን ነገር ካስታወሰ ሶላቱን ያሟላና ሰላምታ ይላል።	ከሰላምታ በኋላ ሁለት የመርሳት ሱጁዶች ይወርድና ለሁለተኛ ጊዜ ሠላምታ ይላል
በሶላት ውስጥ ተጨማሪ (ዝያዳህ) ሲከሰት፡- ሰጋጁ ሶላቱ ላይ በመቆም በመቀመጥ በሩኩሶ ወይም በሱጁድ ላይ ከጨመረ	ተጨማሪው ከተከሰተ በኋላ ካስታወሰ የመርሳት ሱጁድ መውረድ አለበት። ጭማሪው በመከሰት ላይ እያለ ካስታወሰ ገንክጭማሪው ወዲያውኑ የመታቀብ ገጹታ አለበት።	በመርሳት ከሰላምታ በኋላ ሁለት ሱጁድ ወርዶ ከዚያ በኋላ እንደ ገና ሰላምታ ይላል።
ከሶላት አበይት ክፍሎች (አርካን) አንዱን መተው ሲከሰት፡-	በቀጣዩ ረከዓ ላይ ረስቶት ወደ ነበረው ቦታ ደርሶ ከሆነ ሩክኑን የረሳበት ቀዳሚው ረከዓ ውድቅ ሆኖ ቀጣዩ ረከዓ በርሱ ፈንታ ይቆጠራል። በቀጣዩ ረከዓ ላይ ረስቶት ወደ ነበረው ቦታ ላይ ገና ያልደረሰ ከሆነ ገን የረሳውን ተመልሶ ማግላትና ከዚያ በኋላ ያለውን በተራው መሠረት ማከናወን ይኖርበታል	በሁለቱም ሁኔታዎች የማካካሻ ሱጁድ ማድረግ ገጹታ የሚሆንበት ሲሆን ጊዜውም ከሠላምታ በኋላ ነው
በሶላት ውስጥ የመጠራጠር ሁኔታ ሲከሰት፡- በሰገዳቸው ረከዓዎች ቁጥር ሁለት ይሁን ወይስ ሦስት ሰገድኩ ብሎ ሲጠራጠርና ነገሩ ከሁለቱ አንዱ ሲሆን	በመጀመሪያው ሁኔታ፡- ከሁለቱ አንዱን ይበልጥ አመዛኝ ሆኖ ሲያገኝ አመዛኝ በሆነው ላይ ተመርኩዞ ሶላቱን በማግላት በሠላምታ ያጠቃልላል። በሁለተኛው ሁኔታ፡- ከሁለቱ ጥርጣሪዎች አንዱንም አመዛኝ ሆኖ ካላገኘው በእርግጠኛው ላይ ማለትም በአነስተኛው ቁጥር ላይ ተመሥርቶ ሶላቱን በማግላት በሠላምታ ያጠናቅቃል።	በመጀመሪያው ሁኔታ የመርሳት ሱጁድን ከሠላምታ በኋላ ያደርጋል። በሁለተኛው ሁኔታ የመርሳት ሱጁዱን ከሠላምታ በፊት ያደረጋል።

ጉዳዩ (ነገሩ)	አኳኋኑ	የሱጁዱ ጊዜ
የመጀመሪያው ተሸራሪ (አትተሸረድ) ተረስቶ ሲቀር ሌሎች የሰላት ግድታዎችን (ዋጅባት) የሚገዛ ደንብ የመጀመሪያውን ተሸራሪ የሚገዛ ሕግ ነው።	1. ቀጥብሎ ከቆመ በኋላ እንጂ መርሳቱን ካላስታወሰ ሰላቱን ይቀጥላል እንጂ ለተሸራሪው ተመልሶ አይቀመጥም። 2. ከተነሳና ቀጥብሎ ከመቆመው በፊት መርሳቱን ካላስታወሰ ግን ተመልሶ በመቀመጥ ተሸራሪው አድርጎ ሰላቱን ያሟላል። 3. ታፋውን ከቅልጥዋቼ አላቆ ከመጨረሱ በፊት ካላስታወሰ እንደገና ተመቻችቶ በመቀመጥ ተሸራሪው በማድረግ ሰላቱን ያሟላል። በዚህ ሁኔታ ምንም የቀነሰውም ሆነ የጨመረው ነገር ባለመኖሩ የመርሳት ሱጁድ አይወርድም።	ከሰላምታ በፊት የመርሳት ሱጁድ ይወርዳል።

1. ሰጋጁ ሰላቱን ከማሟላቱ በፊት ሆን ብሎ እያወቀ ሰላምታ ካደረገ ሰላቱ ይበላሻል።
2. ሰጋጁ ሰላቱ ውስጥ መቆም፣ መቀመጥ፣ ሩኩዕ ወይም ሱጁድ እያወቀ ሆን ብሎ ከጨመረ ሰላቱ ይበላሻል።
3. ከሰላት ማዕዘናት (አርካን) ውስጥ አንዱን ማዕዘን ከተወ፣ የተተወው ማዕዘን ተክቢረቱል-እሕራም (የሰላት መግቢያ ትክቢራ-አሷሁ አክበር) ከሆነ አውቆም ሆነ ረስቶ ቢተወው ሰላቱ ከመጀመሪያው ያልተመሠረተ በመሆኑ ፋርሽ ነው፤ የተተወው ማዕዘን ከተክቢረቱል-እሕራም ሌላ ከሆነና ሆን ብሎ የተወው ከሆነ ሰላቱ ፋርሽ ነው።
4. ከሰላት ዋጅባት ውስጥ አንዱን ሆን ብሎ ከተወ ሰላቱ ፋርሽ ይሆናል።
5. የመርሳት ሱጁድ ከሰላምታ በኋላ ተደርጎ ከሆነ ለሁለተኛ ጊዜ ሰላምታ ማለት የግድ ነው።

## የቁርኣን ምንባብ ሱጁድ (ሱጁድ አት-ትላዋ)

የምንባብ ሱጁድ ምክንያት አንድ ሰው ቁርኣን ሲያነብ ወይም ሲነበብ ሲያደምጥ ሰጅዳህ ባለበት አንቀጽ ሲያልፍ ነው። ቅዱስ ቁርኣን ውስጥ ሱጁድ የሚወረድባቸው ሥፍራዎች የታወቁና በመጻሕፍቱ ሕዳጎች ላይ ምልክት የተደረጉባቸው ናቸው። አንድ ሰው በአንዱ ሰጅዳ ሲያልፍ ለአላህ (ሱወ) ሱጁድ መውረድ አጥብቆ ይፈለግበታል። እንዲያውም አንዳንድ ዓሊሞች የቁርኣን ምንባብ ሱጁድ ግዴታ (ዋጅብ) ነው ብለዋል። ትክክለኛው (ሶሊሑ) አቋም ግን ዋጅብ አይደለም የሚለው ነው። የምእመናን አዛዥ የሆኑት ዑመር ብን አል-ኸጢብ (ረዕ) አንድ ቀን የጁሙዓ ኹጥባ አድርገው በሱረት አን-ነሕል ውስጥ ያለውን የሰጅዳ አንቀጽ አንብበው ሱጁድ ወረዱ፤ ከዚያም በሌላው ጁሙዓ አንቀጹን አንብበው ሳይወርዱ ቀሩና (አላህ ብንፈልግ እንጂ (የትላዋ) ሱጁዱን ግዴታ አላደረገብንም) ብለዋል። ይህም ማለት ከፈለግን ብቻ እናደርጋለን ማለት ነው። ብንፈልግ እንጂ ማለት ስለፈለግነው ግዴታ አደረገብን ማለት አይደለም፤ የአላህ የግዴታ ትእዛዛት በኛ ፍላጎት ላይ አይመረከቱምና። ዑመር ይህን ያደረጉት ሰሐባ ባሉበት ቦታ ሲሆን መጥፎ የሆነውን ነገር ለመቃወም ወደ ኋላ ካለማለታቸው ጋር ከሰሐባ አንድም ሰው ድርጊቱን አልተቃወመም። በዚህ ታላቅ ትዕይንት ላይ በቀጥተኛው ኸሊፋ በዑመር ብን አል-ኸጢብ (ረዕ) የተፈጸመውን ጉዳይ ሰሐቦች ማጽደቃቸው የትላዋ ሱጁድ በሰላት ውስጥም ሆነ ከሰላት ውጭ ግዴታ (ዋጅብ) አይደለም የሚለው አቋም ትክክለኛ (ሶሊሑ) መሆኑን ያመለክታል።

## የትላዋ ሱጁድ አኳኋን

የሱጁዱን አደራረግ በተመለከተ አኳሁ አክበር ተብሎ ልክ እንደ ሶላት ሱጁድ በሰባቱ የአካል ክፍሎች ሱጁድ በመውረድ የተለመደውን (ከፍ ሲል የተጠቀሰውን) የሱጁድ ጸሎት ይልና የሚከተለው የታወቀ ዱዓእ ያደርጋል፡-

«اللهم لك سجدت وبك

آمنت وعليك توكلت. سجد وجهي للذي خلقه

وصوره وشق سمعه وبصره، بحوله وقوته. اللهم

اكتب لي بها اجرًا، وارفع عني بها وزرًا واجعلها لي

عندك ذخراً، وتقبلها مني كما تقبلتها من عبدك داود».

«አልሁምም ለከ ሰጀድቱ ውበክ አመንቱ ወወለይክ ተወክላቱ» ሰጀደ ወጅሂ ልልላህ—ለዚህ ኸለቀሁ፤ ወሰጠዉረሁ፤ ወሸቆቆ ስምዑ፤ ወበሰረሁ ብሐውልሂ ወቆጠዉትህ። አልሁምም እክቱብሊ ብሃ አጅረን፤ ወርፈዕ ዐንኒ ብሃ ውዝረን፤ ወጅዐልሃሊ ዕንደክ ዙኸረን፤ ውተቆብበልሃ ምንኒ ከማ ተቆብበልተሃ ምን ዐብድከ ዳውድ»።

ትርጉሙ ፡- «አላህ ሆይ! ባንተ ሰንድኩ! ባንተም አመንኩ! ባንተ ላይም ተግመንኩ! ፊቴ ለዚያ በጥበቡና በኃይሉ ለፈጠረው፤ ለቀረጸው፤ መስጊያና ግያውንም ለቀደደለት (ለፈጠረለት) አላህ ሰንድ። አላህ ሆይ! በርሱ (በሱጁዱ) ምንዳ ገፍልኝ! በርሱም ኃጢአትን አራገፍልኝ! እንተ ዘንድም ተቀግጭ የግሆን አድርገልኝም! ከአገልጋይህ ከዳውድ እንደተቀበለከው ሁሉ ከኔም ተቀበለው» ማለት ነው። ከዚያም ያለ ተክቢራና ያለ ሠላምታ ከሱጁዱ ቀና ይላል።

በሶላት ላይ እያለ የትላዋ ሱጁድ ካደረገ ግን ሱጁድ ሲወርድ አሏሁ አክበር ይላል፤ ቀና ሲልም አሏሁ አክበር ይላል። ይኸውም የነቢዩን (ሰዐወ) የአሰጋገድ ሁኔታ የገለጹ ዘጋቢዎች ሁሉ ባንብሱና ቀና ባሉ ቁጥር አሏሁ አክበር ይሉ እንደነበረ ስለገለጹ ነው።

ነቢዩ (ሰዐወ) በዕሻእ ሶላት የአል—እንሽቃችን ምዕራፍ አንብበው የትላዋ ሱጁድ መውረዳቸው በአቡ ሁረይራ ሐዲስ እንደተረጋገጠው ሁሉ ሶላት ውስጥ የትላዋ ሱጁድ ይወርዱ ነበር።

## ሶላት የተወን ሰው የሚመለከት ሕግ

ጥያቄ—አንድ ሰው ቤተሰቦቹን እንዲሰግዱ አዟቸው ካልሰሙት ምን ያደርጋል? ከነሱ ተቀላቅሎ አብሯቸው ይኖራል ወይስ ከቤቱ ትቶ ይወጣል?

መልስ— እነኚህ ቤተሰቦች ጭራሽ የማይሰግዱ ከሆኑ ከሐዲዎች (ኩፍፋር)፤ ተቀልባሾች (ሙርተድ) እና ከእስላም ጉራ የወጡ ስለሆኑ ከነርሱ ጋር አብሮ መኖር አይፈቀድም። ይሁን እንጂ እንዲሰግዱ ጥሪ ማድረግ መጐትጐትና ደጋግሞ ማሳሰብ ግዴታ ይሆንበታል። አላህ ወደ ቅኑ መንገድ

ይመራቸው ይሆናልና። ይህም ሶላትን የተወ ሰው (ታሪክ አስሶላት) -አላህ ይጠብቀንና- በቁርአን በሱንና፤ በሰላባ ቃልና በትክክለኛ አእምሮ ማስረጃ ካፈር በመሆኑ ነው።

- የቁርአንን ማስረጃ በተመለከተ አላህ (ሱወ) ስለ ሙሽሪኮች የተናገረው የሚከተለው ቃሉ ነው:-

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَأِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ﴾

«በጸጸቱም፤ ሶላትንም ቢሰጡ፤ ዘክንም ቢሰጡ፤ የሃይማኖት ወንድሞቻችሁ ናቸው፤...»<sup>1</sup>

ከአንቀጹ መገንዘብ የሚቻለው ያንን ካላደረጉ ወንድሞቻችን አለመሆናቸው ነው። ሃይማኖታዊ ወንድማማችነት ደግሞ የቱን ያህልም ከባድ ቢሆኑ በኃጢአቶች ምክንያት ውድቅ አይደረግም፤ ከእስላም ጉራ በመውጣት እንጂ።

- የሱንናን ማስረጃ በተመለከተ ቀጥሎ ያለው የነቢዩ (ሰወወ) ቃል ነው:-

«بين الرجل وبين الكفر والشرك ترك الصلاة» أخرجه مسلم .

«በአንድ ሰውና በክሕደት (ኩፍር)፤ በማጋራት (ሽርክ) መካከል ያለው (መለያ) ሶላት መተው ነው።»<sup>2</sup>

«العهد الذي بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر» .

«በኛና በነሱ (በክሐዲዎቹ) መካከል ያለው (የመለያ) ኪዳን ሶላት ነው፤ (ሶላትን) የተወው ሰው በእርግጥ ክሐዲ ሆኗል።»

የሚለውና ከቡረይዳህ (ረዕ) በተዘገበው ሐዲሥ ውስጥ የተመለከተው ነው።

- የሰላባ ቃሎችን በተመለከተ ደግሞ የምእመናን አዛዥ የሆኑት ዑመር እብን አል-ሽጢብ(ረዕ) እንዲህ ብለዋል:-

لاحظ في الإسلام لمن ترك الصلاة

«ሶላት የተወ ሰው እስላም ውስጥ (ይብዛም ይነስ) ዕጣ ፈንታ የለውም።»

1 አል-ተውባህ (9):11

2 ሙስሊም ያጠናቀሩት ሐዲሥ

፳ ዐብዱልህ ብን ሸጂቹም እንዲህ ብለዋል፡-

كان أصحاب النبي، ﷺ، لا يرون شيئاً من  
الأعمال تركه كفر غير الصلاة.

«የነቢዩ (ሰዐወ) ሰላቦች ከሥራዎች ሁሉ መተው ኩፍር የሆነ ከሶላት በስተቀር  
ሌላ ምንም ነገር አለ ብለው አያስቡም ነበር።»

የትክክለኛ አእምሮን ሕሊናዊ ማስረጃ በተመለከተ ደግሞ፡- የሰናፍጭ ፍሬ  
ያህል እምነት እንኳ እልቡ ውስጥ ያለውና የሶላትን ታላቅነትና አላህ ለነላት  
የሰጠውን ትኩረት የሚያውቅ ሰው ሶላትን በመተው ላይ ይተጋል ተብሎ ይታሰባል?  
ይህ ሊሆን የሚችል አይደለም። ሶላት የተወ ሰው ከሓዲ (ካፈር) አይሆንም  
የሚለው ወገን የሚያቀርባቸውን ማስረጃዎች መርምሮ ከሚከተሉት አምስት  
ሁኔታዎች የማይወጡ ሆነው አግኝቻለሁ፡-

1. ወይ ከነጭራሹ ለዚህ ማስረጃ አይደሉም።
2. ወይ ደግሞ ሶላትን ለመተው ሊውል በማይችል አገላለጽ የታጠሩና የተገደቡ ናቸው።
3. ወይ ደግሞ ሶላቱን በመተው የሚታለፍ መሆኑን በሚያመለክት ሁኔታ የተወሰኑ ናቸው።
4. ወይ ደግሞ አጠቃላይ (ዓምም) ሆነው ሶላት የተወ ሰው ካፈር መሆኑን በሚናገሩ ሐዲሦች ልዩ (ኻስ) የሚደረጉ ናቸው።
5. ወይም ደግሞ ደካማ (ደረዳ) ሆነው ትክክለኛ (ሰሐሕ) በሆኑ ሐዲሦች ፊት መጽናት የማይችሉ ናቸው።

በእስላማዊ የሕግ አንቀጾች (ኑሱስ) ውስጥ ሶላት የተወ ሰው አማኝ ነው፤  
ወይም ጀነት ይገባል፤ ወይም ከእሳት ይድናል እና ይህን የመሳሰለ ነገር የሚያመለክት  
አንቀጽ የለም። ስለዚህም ሶላት የተወ ሰው (ታሪክ አስሰላት) ላይ የተደነገገውን  
የከሐዲነት (የኩፍር) ውሳኔ ጸጋን መካድና ማስተባበል ወይም ከከሕደት ያነሰ  
ከሕደት (ኩፍሩን ዱን ኩፍር) ነው ወደሚል ንጽጽራዊ ትርጓሜ (ተእዊል)  
እንድንሄድ የሚያደርገን አንዳች ነገር የለም። ሶላት የተወ ሰው ከእስላም የተቀለበሰ  
ከሐዲ (ሙርተድ) መሆኑ ከተረጋገጠ ደግሞ ከሕደቱ በተቀልባሾች ላይ ተፈጻሚ  
የሚሆኑ ድንጋጌዎችን ያስከትልበታል። ከነዚህም መካከል፡-

አንደኛ— ለርሱ ልጅ መዳር ትክክለኛ አይሆንም። የጋብቻ ውል ተፈጽሞለት እርሱ የማይሰግድ ከሆነ ውሉ (ንካህ) ውድቅ ነው። ሚስቲቱም ለርሱ ሐላል አትሆንለትም።

● ይህም አላህ (ሱወ) ሴት ስደተኞችን (ሙሃጅራትን) አስመልክቶ የተናገረው የሚከተለውን የቁርአን አንቀጽ ነው፡-

﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ، لَا مِنْ حِلٍّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾

«አማኞች መሆናቸውን ብታውቁ ወደ ከሐዲዎቹ አትመልሱላቸው። እነርሱ (ሴቶቹ) ለነርሱ የተፈቀዱ አይደሉምና...»<sup>1</sup>

ሁለተኛ— የጋብቻ ውሉ ከተደፈጸመለት በኋላ ሶላት የተወ ከሆነ ጋብቻው ውድቅ ሆኖ ሚስቲቱም ለርሱ አትፈቀድለትም። ይህም ከላይ በጠቀ ስነው አንቀጽ መሠረትና መሆን ያለበት ከሚስቲቱ ጋር የግብረሥጋ ግን ኙነት ከመፈጸሙ በፊት ወይም በኋላ መሆኑን በተመለከተ በሊቃውንት ዘንድ በሚታወቀው ዝርዝር ማብራሪያ ላይ በመመርኮዝ ነው።

ሦስተኛ — ይህ የማይሰግድ ሰው ያረደው ሥጋም አይበላም። ለምን? ሥጋው ሐራም በመሆኑ ነው። አንድ አይሁዳዊና ወይም ክርስቲያን ሰው ያረደው ሥጋ መብላት ለኛ ይፈቀዳል። የማይሰግድ ሰው ያረደው ግን —አላህ ከዚህ ይጠብቀንና—ከአይሁዳዊ ወይም ከክርስቲያን እርድ ይበልጥ የተጠላና የሚጠየቅ ይሆናል ማለት ነው።

አራተኛ—ወደ መካ ወይም ወደ ክልሉ (ሐረሙ) መግባት አይፈቀድለትም። ይህም ቀጥሎ ባለው የአላህ (ሱወ) ቃል መሠረት ነው፡-

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا﴾

«እናንተ ያመናችሁ ሆይ! አጋሪዎች፣ እርኩሶች ብቻ ናቸው፤ ከዚህ ዓመታቸው (ዘጠነኛ ዓመተ ህጅራ) በኋላ፣ የተከበረውን (የመካ) መስጊድ አይቅረቡ፤...»<sup>2</sup>

1 አል-መ-ምተሕናህ 60:10  
2 አል-ተውባህ (9):28



አምስተኛ—አንድ የሥጋ ዘመዱ ቢሞት ከንብረቱ የውርስ ድርሻ የማግኘት መብት አይኖረውም። አንድ ሰው የማይሰግድ ልጅ ትቶ (አባቱ የሚሰግድ ሙስሊም ሆኖ ልጅ የማይሰግድ ሆኖ) ቢሞት፤ ከዚህ የማይሰግደው የአብራኩ ልጅና (የሚሰግድ ከሆነ) የወንድሙ ልጅ መካከል የትኛቸው ነው ሟቹን የሚወርሰው? የገዛ ልጁ ሳይሆን የሩቅ ዘመዱ የሆነው የወንድሙ ልጅ (የልጁ የአጎት ልጅ) ነው የሚወርሰው። ይህም ከኡሳማ (ረዕ) በተላለፈው ሐዲሥ ውስጥ ነቢዩ (ሰዐወ)፡-

«لا يرث المسلم الكافر ولا الكافر المسلم»

«ሙስሊሙ ካፈሩን፤ ካፈሩም ሙስሊሙን አይወርሰም»<sup>1</sup> በማለት በተናገሩትና፡-

«ألحقوا الفرائض بأهلها فما بقي فلأولى رجل ذكر» متفق عليه،

«የውርስ ድርሻዎችን ለባለቤቹ አድርሱ፤ የተረፈውን ይበልጥ የተገባው ለሆነው ወንድ (የሩቅ ወራሽ) አድርጉ»<sup>2</sup> በሚለው ቃላቸው መሠረት ነው። ይህ በሁሉም ወራሾች ላይ ተግባራዊ የሚሆን ምሳሌ ነው።

ስድስተኛ—ከሞተም ሬሳው አይታጠብም፤ አይከፈንም፤ አይሰገድበትም፤ በሙስሊሞች መካነ—መቃብርም አይቀበርም። ታዲያ ምን እንደርገዋለን? ወደ በረሃ እንወስደውና ጉድጓድ ቆፍረንለት በለበሰው ልብሱ እንቀብረዋለን። ከበሬታ የለውምና። በዚህ መሠረት አንድ ሰው ሌላ ሰው እርሱ ዘንድ ከሞተና ሟቹ የማይሰግድ መሆኑን የሚያውቅ ከሆነ በአስከሬኑ ላይ ሙስሊሞች እንዲሰግዱ ለሙስሊሞች ማቅረብ አይፈቀድም።

ሰባተኛ— በትንሣኤ (ቕያማ) ቀን ከፊርዖን ከሃማን ከቻሩንና ከኡብይ እብን ኸለፍ ጋር—ከዚህ አላህ ይጠብቀንና—ከከሕደት (ኩፍር) መሪዎች ጋር ይቀሰቀሳል። ጀነት አይገባም፤ ከዘመዶቹ ውስጥ ማንም ሰው አላህ ይቅር እንዲለውና ምሕረት እንዲያደርግለት እንዲጸልይለት አይፈቀድም፤ ቀጥሎ ባለው የአላህ ቃል መሠረት በከሐዲነቱ ምሕረት የማይገባው ነውና፡-

1 ቡኻሪና ሙስሊም የዘገቡት

2 ቡኻሪና ሙስሊም የዘገቡት

﴿ما كان

للنبي والذين آمنوا أن يستغفروا للمشركين ولو كانوا  
أولي قربى من بعد ما تبين لهم أنهم أصحاب  
الجبيم﴾.

«ለነቢዩና ለነዚያ ላመኑት፡ ለአጋሪዎቹ፡ የዝምድና ባለቤቶች ቢኾኑም እንኳ፡  
እነሱ (ከሓዲዎቹ) የእሳት ጓዶች መኾናቸው ከተገለጸላቸው በኋላ ምሕረትን  
ሊለምኑ የሚገባ አልነበረም።»<sup>1</sup>

ወንድሞቼ! ነገሩ በጣም አደገኛ ነው...አንዳንድ ሰዎች ግን-በጣም  
ያሳዝናል-በዚህ ጉዳይ ላይ ችላ ይላሉ፤ የማይሰግድ ሰው እቤታቸው ውስጥ  
እንዲቆይ ያደርጋሉ። ይህ ግን የማይፈቀድ ነው..። ከሁሉም በላይ የሚያውቅ  
አላህ ነው። ከአክብሮት የተቀናጀ የአላህ በረከትና ርህራሄው ለነቢያችን  
ለሙሐመድ ለቤተሰቦቻቸውና ለሰላቦቻቸው ሁሉ ይሁን።

ሙሐመድ ብን ሷሊሕ ብን ዑወይሚን

## ተውበት (ንስሐ)

ተውበት:- በአላህ (ሱወ) ትእዛዝ ላይ ከማመጽ (ከመዕስያ) ለሕግጋቱ ወደ  
መታዘዝ (ጣህ) መመለስ ነው።

ተውበት:- ተውበት አላህ (ሱወ) ዘንድ በጣም የተወደደ ነው:-

﴿إن الله يحب التوابين ويحب المتطهرين﴾

«...አላህ (ከኃጢአት) ተመላሾችን ይወዳል! ተጥራሪዎችንም ይወዳል።...»<sup>2</sup>

ተውበት:- በያንዳንዱ አማኝ ላይ ግዴታ (ዋጅብ) ነው:-

﴿يا أيها الذين آمنوا توبوا إلى الله توبة نصوحاً﴾

1 አል-ተውባህ (9):113

2 አል-በቀራህ(2):222

«እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ንጹሕ የኾነችን ጸጸት በመጸጸት ወደ አላህ ተመለሱ፤...»<sup>1</sup>

ተውበት:- ከመድሀን ማሰገኛ ምክንያቶች አንዱ ነው:-

وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

«...ምእመናናች ሆይ! ትድኑ ዘንድ ሁላችሁም ወደ አላህ (በመመለስ) ተጸጸቱ»<sup>2</sup>

መድሀን (ፈላሕ) ማግኘት ማለት ያንድ ሰው የፈለገውን ማግኘት ከሚፈራው ነገር መዳን ነው።

ፍጹምና እውነተኛ የሆነ ተውበት:- የፈለጋቸውን ያህል ቢከበሩና ያሻቸውን ያህል ቢበዙ እንኳ አላህ (ሱወ) ፍጹምና እውነተኛ በሆነ ተውበት ኃጢአቶችን ሁሉ ይቅር ብሎ ምሕረት ያደርጋል:-

﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

«በላቸው እናንተ በነፍሶቻችሁ ላይ ድንበር ያለፋችሁ ባሮቼ ሆይ! ከአላህ እዝነት ተስፋ አትቀረጡ፤ አላህ ኃጢአቶችን በመላ ይምራልና፤ እነሆ እርሱ መሐረው አላችኑ ነውና»<sup>3</sup>

ኃጢአው ወንድሜ! ከጌታህ እዝነት ተስፋ አትቀረጥ፤ የተውበት በር ጸሐይ በመጥለቂያዋ በኩል ተመልሳ እስከምትወጣበት ጊዜ ድረስ ክፍት ነውና።

፳ ነቢዩ (ሰወወ) እንዲህ ብለዋል:-

قال النبي ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّىٰ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا» رواه مسلم.

1 አል-ተሕረም (66):8

2 አል-ኑር (24):31

3 አል-ኑር (24):31

«ቀን ጥፋት የሰራ ሰው ተጽፎ ይመለስ ዘንድ አላህ እጁን ሌሊት ይዘረጋል፤ ሌሊት ጥፋት የሰራ ሰው ተጽፎ ይመለስ ዘንድም እጁን ቀን ይዘረጋል፤ (ይህም) ጸሐይ ከመጥለቂያዋ በኩል ተመልሳ እስከወጣችበት ጊዜ ድረስ ነው።»<sup>1</sup>

በፈጸሙት ብዙና ከባድ ኃጢአቶች ተጽጽተው ወደርሱ የተመለሱ የሰንትና ሰንቱን ጸጸት አላህ ተቀብሏል።

● አላህ (ሱወ) እንዲህ ብሏል፡-

قال الله تعالى : ﴿والذين لا يدعون مع الله إلهاً آخر ولا يقتلون النفس التي حرم الله إلا بالحق ولا يزنون ومن يفعل ذلك يلقى أثاماً يضاعف له العذاب يوم القيامة ويخلد فيه مهاناً إلا من تاب وآمن وعمل عملاً صالحاً فأولئك يبدل الله سيئاتهم حسنات وكان الله غفوراً رحيماً﴾.

«እነዚያም፣ ከአላህ ጋር ሌላን አምላክ የማይገነዙት፤ ያችንም አላህ እርም ያደረጋትን ነፍስ ያለ ሕግ የማይገድሉት፤ የማያመነዝሩትም ናቸው፤ ይህንንም የሚሰራ ሰው ቅጣትን ያገኛል። በትንሣኤ ቀን ቅጣቱ ለርሱ ይደረባል፤ በርሱም ውስጥ የተዋረደ ሾና ይኖራል። ተጽፎ የተመለሰና ያመነ፣ መልካምንም ሥራ የሠራ ሰው ብቻ ሊቀር፤ እነዚያም አላህ መጥሮ ሥራዎቻቸውን በመልካም ሥራዎች ይለውጣል፤ እላህም እጅግ መላሪ አዛኝ ነው።»<sup>2</sup>

ፍጹምና እውነተኛ የሆነ ጸጸት (ተውበት አን-ነሱሕ) አምስት መሥፈርቶችን ያሟላ ነው፡-

አንደኛ- ለአላህ (ሱወ) ፍጹም መሆን ሲሆን ይህም ተጽፎ የሚመለሰውና ተውበት የሚያደርገው ለአላህ (ሱወ) ብሎ ምንዳውን ለማግኘትና ከቅጣቱ ለመዳን በማቀድ መጸጸት ማለት ነው።

1 መስሊም የዘገቡት

2 አል-ቱርቃን (25): 68-70

ሁለተኛ— በሠራው ጥፋትና በፈጸመው ኃጢአት በመጸጸት ባልሰራሁት ብሎ ባለፈው ድርጊቱ ግዘን።

ሦስተኛ— ከኃጢአቱ ወዲያውኑ መወገድና ከነጭራሹ እርግፍ አድርጎ መተው። የተፈጸመው ጥፋት ከአላህ (ሱወ) መብት ጋር የተያያዘ፤ የተከለከለና ሐራም የሆነ ነገር ሠርቶ ከሆነ ወዲያውኑ ማቆም፤ ማድረግ የነበረበት ነገር ትቶ ከሆነም ወዲያውኑ ወደ ሥራው መሰማራት ነው። ጥፋቱ ከፍጡራን መብት ጋር የተያያዘ ከሆነም ራሱን ወዲያውኑ ከዚያ ነገር ነጻ ማድረግ ነው። ይህም ወይም የሚመለስ ነገር ከሆነ ለባለመብቱ በመመለስ ወይም ጥፋት የተሰራበትን ሰው ፍጹማዊ ይቅርታና ልባዊ ምሕረት በመጠየቅ ይሆናል።

አራተኛ— ወደፊት ወደሊያ ኃጢአት ጭራሽ ላለመመለስ ቁርጠኛና ጽኑ አቋም መውሰድ።

አምስተኛ— ተውበቱ ዐይ በዕድሜው ፍጻሜ መድረስ ምክንያት ወይ ደግሞ ጸሐይ በስተምዕራብ በኩል ተመልሳ በመውጣቷ የተወቡት መቀበያ ጊዜው ያላለፈ መሆን። አላህ (ሱወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿وليس التوبة للذين يعملون السيئات حتى

إذا حضر أحدهم الموت قال إني تبت الآن﴾

«ጸጸትንም መቀበል ለነዚያ ኃጢአቶችን ለሚሠሩ፤ አንዳቸውንም ሞት በመጣበት ጊዜ እኔ እሁን ተጸጸትኩ ለሚሉ...አይደሉትም...»<sup>1</sup>

ዘ ነቢዩም (ሰወወ) እንዲህ ብለዋል፡-

«من باب قبل ان تطلع الشمس من مغربها تاب الله عليه»  
رواه مسلم.

«ጸሐይ ከመጥለቂያ በኩል ተመልሳ ከመውጣቷ በፊት ከሠራው ኃጢአት ተጸጽቶ የተመለሰ ሰው አላህ ጸጸቱን ይቀበላል።»<sup>2</sup>

አላህ ሆይ! እውነተኛ የሆነ ልባዊ ተውበት አሳካልንና ከኛም ተቀበለን፤ አንተ ሰሚውና በጣም ዐዋቂው ነህና።

1 አል-ኒሳእ (4):18

2 ሙስሊም የዘገቡት ሐዲሥ

ምዕራፍ 3

## የቀብር ሥነ-ሥርዓት

- \* የሞተ ሰው አስተጣጠብ ሕጎች
- \* የአስተጣጠቡ ሁኔታ
- \* .የአገናኝነት ሁኔታ
- \* እንዴት እንደሚሰጥበት
- \* የአቀባበሩ ሁኔታ

# የሬሳ አስተጣጠብን የሚገዙ ሕጎች

ምሥጋና የዓለማት ጌታ ለሆነው አላህ ይድረስ። ከአላህ በስተቀር ሌላ አምላክ አለመኖሩንና እርሱ አንድና ሽሪክ የሌለው፤ የቀደምቶችና የመጨረሻ ሁሉ አምላክ መሆኑን እመስክራለሁ። የነቢዮች መደምደሚያና የፈራሂያን መሪ የሆኑት ሙሐመድ የርሱ አገልጋይና መልዕክተኛው መሆናቸውን እመስክራለሁ። የአላህ ከአክብሮት የተቀናጀ እዝነትና ሠላሙ ለርሳቸው፤ ለቤተሰባቸው ለባልደረቦቻቸውና እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ በቅንነት ፈለጋቸውን ለተከተሉ ሁሉ ይሁን።

ከዚህ ቀጥሎ የማቀርባት፡- ይህች የሬሳ አስተጣጠብን፤ አገናነዙንና አቀባበሩን የምትመለከት አጭር ጽሑፍ ነች። ወደ ርዕሱ ከመግባታችን በፊት ቀጥሎ ያሉትን ነጥቦች እናስቀድማለን፡-

1. የሙስሊሙን ሬሳ ማጠብ፤ መገንዘና መቅበሩ ፈርድ አል-ክፋያ (የወለግዴታ) ነው። ስለዚህም ግዴታውን የሚፈጽም ሰው ከአላህ (ሱወ) ምንዳና ሽልማቱን ለማግኘት ይህን ግዴታ ለመተግባር ቁርጥ ውሳኔ (ኒያ) በማድረግ መጀመር ይገባዋል። ሙስሊም ያልሆነ ከሓዲ (ካፈር) ሬሳ ግን ማጠቡም ሆነ መገንዘብ፤ በሙስሊሞች መካከል መቃብር መቅበሩም አይፈቀድም።
2. አጣቢው ለሟቹ ታማኝና ኃላፊነት የተጣለበት በመሆኑ በማጠቡም ሆነ በሌላው ማድረግ ያለበትን ማድረግ ግዴታ (ዋጅብ) ይሆንበታል።
3. አጣቢው ለሟቹ ታማኝና ኃላፊነት የተጣለበት በመሆኑ በሬሳው ላይ ያየውን ጥሩ ያልሆነ ነገር የመሸሽግ ግዴታ አለበት።
4. አጣቢው ሰው ለሟቹ ታማኝና አመኔታ የተጣለበት በመሆኑ በሚያጥብበት ጊዜ አስከሬኑን ለማገላበጥ፤ ውሃ ለመጨመርና ለመሳሰሉት ነገሮች ለማገዝ አስፈላጊ ከሆነ ሰው በስተቀር ማንም ሰው አጠገቡ እንዲገኝ ማድረግ አይገባውም።
5. አጣቢው ሰው ለሟች ታማኝና አመኔታ የተጣለበት በመሆኑ አስከሬኑን ለማጠብ ልብሱን ሲያወልቅለት፤ ሲያጥበውና በሁሉም ሁኔታ በጥንቃቄ፤ በርህራሄ፤ በቀስታና በከበሬታ መስራት እንጂ ማገገላታትና ህይልን የሚጠቀም መሆን የለበትም።

6. ሟች ሚስቱ ካልሆነች በስተቀር ወንድ የሴት ሬሳ አያጥብም። ሴትም እንደዚሁ ባልዋና ከሰባት ዓመት ያነሰ ልጅ ካልሆነ በስተቀር የወንድ አስ ከሬን አታጥብም። ሟቹ ከሰባት ዓመት በታች የሆነ ወንድ ከሆነ ሴትም ሆነ ወንድ ሬሳውን ማጠብ ይችላል።
7. አጣቢው አጥቦ ካበቃ በኋላ ለጀናባ በሚታጠቦው ዓይነት ገላውን መታጠብ የተወደደ (ሙስተሐብ) ሲሆን ባይታጠብም ችግር የለውም።

## ሬሳ እንዴት እንደሚታጠብ

ሬሳ ሲያጥቡ ዋጅቡ ሙሉ አካሉን እስኪጸዳ ድረስ በውሃ ማጠብ ነው። በላጩ ግን ቀጥሎ የተመለከተውን ማድረግ ነው፡-

1. ሬሳውን በሚያጥቡበት ሥፍራ ላይ ወደ እግሮቹ በኩል ትንሽ ያዘቀዘቀ አድርጎ ማኖር።
2. ልብሱን ከማውለቅ በፊት ሀፍረተ ገላው (ዐውረቱ) እንዳይታይ ከእምብርቱ እስከ ጉልበቱ መካከል ያለውን በሚሸፍን ጨርቅ መጠቅለል።
3. የሟቹን ልብስ በጥንቃቄ ማውለቅ።
4. አጣቢው በእጁ ላይ ጨርቅ በመጠቅለል የሟቹን ሀፍረተ ገላ ሳይገልጥ ባለበት እጁን አስገብቶ አጽድቶ ያጥብና በእጁ ላይ የጠቀለለውን ጨርቅ አውቆ መጣል።
5. ቁራጭ ጨርቅ በውሃ በማርጠብ የሟቹን ጥርሶችና የአፍንጫውን ቀዳዳዎች ማጽዳት።
6. የሟቹን ፊት፣ ሁለት እጆቹን እስከ ክርን ድረስ፣ ራሱን፣ ሁለት እግሮቹን እስከ ቁርጭምጭሚቶች ድረስ በቀኝ ጀምሮ ቀኙን ከግራው በማስቀደም ማጠብ።
7. ወደ ሟቹ አፍም ሆነ ወደ አፍንጫው ውኃ አያስገባም። በጨርቁ በማጽዳት ብቻ መወሰን።
8. ሙሉ ገላውን ሦስት ጊዜ ወይም አምስት ጊዜ ወይም ሰባት ጊዜ ወይም እንደ አስፈላጊነቱ ከዚህም በላይ በመጨመር ገላው እስኪጸዳና እስኪጠራ ድረስ ከግራ አካሉ በፊት በቀኝ በኩል በመጀመር ማጠብ።
9. የሚያጥብበትን ውሃ በቁርቁራ (ሲድር) መቀላቀሉ የበለጠ የሚያጠራ በመሆኑ ይመረጣል። ይህን ሲያደርግም ከቁርቁራ ጋር የተበረዘውን ውሃ



አረፋ እስኪወጣው ድረስ በእጅ ይመታና በአረፋው የሬሳውን ራስና ጺሙን በተቀረውም ሌላውን አካሉን ያጥብበታል።

10. በመጨረሻው ዙር እጥበት (ካፋር) (ጥሩ መግዛ ያለው የታወቀ ተክለ) መቀላቀሉ በላጭ ነው።
11. ሟቹ ጸጉር ካለው አጣቢው ያበጥረዋል፤ አይደመድመውም፤ ምንም አይቆርጥበትም።
12. ሟች ሴት ከሆነች የተጉነጉነ ጸጉሯ ይፈታል። ከታጠበ በኋላ ሦስት ቦታ ተጉነጉኖ ወደ ጀርባዋ ይለቀቃል።
13. ከሟቹ የአካል ክፍሎች የተለያዩ ካሉ ይታጠቡና ወደ አካሉ ይመለሳሉ።
14. የሟች አካል በእሳት ቃጠሉና በመሳሰሉት ነገሮች ሳቢያ የተበታተነ ሆኖ ለማጠብ የማይመች ከሆነ በብዙዎች ሊቃውንት እቋም መሠረት ተየሙዎ ይደረግለታል። ተየሙም የሚያደርግለት ሰው እጆቹን መሬት ላይ በማሳረፍ በሁለት መዳፎቹ የሟቹን ፊትና እጆች ያብሳል።

## ፊሳ እንዴት እንደሚገነዝ

የመገነዝ ግዴታ (ዋጅቡ) የሬሳውን ገላ ሙሉ በሙሉ በሚሸፍን ጨርቅ መጠቅለል ነው። ይበልጥ የሚመረጠው ግን የሚከተለው ነው፡-

1. በሦስት ነጭ ጨርቆች አንዱን ከሌላው ላይ አድርጎ አስከሬኑን በላዩ—ላይ በማድረግ ከሟቹ የቀኝ ጉን በኩል ያለውን የጨርቁን ጫፍ ወደ ደረቱ ማጠፍና ከዚያም በግራ ጉኑ በኩል ያለውንም ወደ ደረቱ መጠቅለል ነው። ከዚያም ሁለተኛውን ጨርቅና ሦስተኛውንም ጨርቅ በዚህ ሁኔታ ተራ በተራ ወደ ደረቱ መጠቅለል ነው። ከዚያም የጨርቆቹን ጫፎች ከላይ በአናቱ ላይ ከታችም ከእግሮቹ ላይ ማሰር ነው።
2. የመገነዣ ጨርቆች በእጣን ይታጠቡና በተለይ ለዚህ የተዘጋጀ ሽቶ (ሐጉጥ) በየጨርቁ መካከል ይነሰነሳል።
3. ከሽቶው በአስከሬኑ ፊት በብብቶቹና በሱጁድ መውረጃ አካሎቹ ላይ ይነሰነሳል።
4. ከሽቶው በጥጥ ተደርጎ በዐይኖቹ ላይ በአፍንጫው ቀዳዳዎችና በከንፈሮቹ ላይ ይደረጋል።

5. ከሽቶው ጥቂት በጥጥ ተደርጎ በሁለት ጭናቹ መካከል ይደረግና በጨርቅ ይታሰራል።
6. ሴት በአምስት ጨርቆች፡- ከወገብ በታች የሚለበስ ግልድም (እዛር)፤ ቀሚስና ሁለት ብትን የመጠቅለያ ጨርቆች ትከፈናለች። ወንድ በሚገነዝበት ዓይነት ብትንገዝም ችግር የለውም።
7. የመገንዘብ ደብዳቤ ፊልሞች መቃብር ውስጥ ሲደረግ ይፈታሉ።

### በሬሳ ላይ እንዴት እንደሚሰገድ

1. በሙስሊም አስከሬን ላይ ትንሽም ይሁን ትልቅ፤ ወንድም ይሁን ሴት በሁሉም ላይ ይሰገዳል።
2. አራት ወር የሞላው ጽንሰ ምቶ ከወጣለትልቅ ሰው የሚደረገው ሥነ ሥርዓት ሁሉ ይደረግለታል። ይታጠባል፤ ይገነዘባል፤ ይሰገድበታል።
3. አራት ወር ከመሙላቱ በፊት ከሆነ ግን ነፍስ (ፋሕ) ስለማይነፋበት አይታጠብም፤ አይገነዝም። መደረግ ያለበት በሆነ ቦታ መቅበር ብቻ ነው።
4. ሶላቱ በሚሰገድበት ጊዜ ኢማሙ በወንዱ አስከሬን በራሱ አቅጣጫ በኩል ሴት ከሆነች ደግሞ በወገቧ አቅጣጫ በኩል ይቆምና ሰዎች ከኢማሙ ጀርባ ሆነው ይሰገዳሉ።
5. በሬሳ ላይ ሲሰገድ አራት ተክቢራ (አሷሁ አክበር) ይደረጋል። ከመጀመሪያው ተክቢራ በኋላ ከ (ተዐውዝ) (አዑዙ ብልላህ...) እና ከ (በስመላ) (በስምልላህ..) በኋላ ፋቲሐ ይነበባል። ከዚያም ሁለተኛ ተክቢራ ተደርጎ (አልሷሁም ሶልሊ...) የሚለው የአትተሕይዖቱ (ተሸህሁድ) ክፍል (..ወወላ አል ኢብራሂም እንነክ ሐሚዱን መጀድ) እስከሚለው ድረስ ያለው ይነበባል። ከዚያም ሰጋጁ ሦስተኛውን ተክቢራ ያደርግና ለሚቹ ዱዓእ (ጸሎት) ይደረግለታል። ይበልጥ የሚመረጠው ከነቢዩ (ሰወ) ከተላለፉት ጸሎቶች በአንደኛው ቢደረግ ነው። ያን ካላወቀ ግን በሚያውቀው ዓይነት ዱዓእ ያደርግለታል። ከአራተኛው ተክቢራ በኋላ ትንሽ ቆም ይልና በሰላምታ ሶላቱን ያበቃል። ከሰላምታ በፊት፡-

ربنا آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار فلا بأس بذلك

«ረብበና አትና ፊድዱንያ ሐሰነተን፤ ወፊል-አኸረቲ ሐሰነተን ወቕና ዐዛበን-ናር» ካለም ምንም የለበትም።

## አስከሬን እንዴት እንደሚቀበር

1. ዋጅቡ (ግድታው) የአስከሬት ፊቱ ወደ ችብላ ተደርጎ ከአውሬ በሚጠብቀው ጉድጓድ ውስጥ መቅበር ሲሆን መቃብሩ ይበልጥ ጥልቅ በሆነ ቁጥር ይበልጥ የተሻለ ይሆናል።
2. በላጩ መቃብሩ (ለሕድ) መሆኑ ነው። ይህም ጉድጓዱ ወደ ታች ከተቆፈረ በኋላ በችብላ አቅጣጫ ወደ ውስጥ ተፈልፍሎ የሚዘጋጀው መቃብር ነው።
3. መቃብሩ (ሸች) መሆንም ይችላል። ይህ ደግሞ የመሬቱ አፈር ረገረግ ያለና ያልጠበቀ ሆኖ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ መቃብሩን ወደታች ከቆፈሩ በኋላ በመሐሉ የሬሳው መቅበሪያ ሌላ ጉድጓድ በመቆፈር የሚዘጋጀው መቃብር ነው።
4. አስከሬት መቃብሩ ውስጥ ፊቱን ወደ ችብላ በማዞር በቀኝ ጉት ይደረጋል።
5. ወተት ይፈስበትና አስከሬት ላይ አፈር እንዳይደረመስ መካከሉ በጭቃ ተመርጎ ይዘጋል።
6. ከዚያ በኋላ ጉድጓዱ ይደፈንና ከመሬት ወለል በላይ ከፍ እንዲል አይደረግም፤ በስሚንቶም ሆነ በናራ ወይም በሌላ አይገነባም።
7. በምስት ወቅቶች አስከሬን መቅበር አይፈቀድም። ጧት ጸሐይ ስትወጣ በዓይን እይታ የጦር ዘንግ ያህል ከፍ እስክትል ድረስ፤ ቀን በቀትር ከአናት ላይ ስትሆንም ወደ ምዕራብ አለፍ እስክትል ድረስና ስትጠልቅም በዓይን ግምት የጦር ዘንግ ርቀት ያህል ሲቀራት እስክትጠልቅ ድረስ። የመጀመሪያውና የመጨረሻው የጊዜ መጠን ሩብ ሰዓት ያህል ሲሆን የሁለተኛው ጊዜ ደግሞ ሰዓት ደቂቃዎች ያህል ነው።
8. ካፈር በሙስሊሞች መካነ መቃብር አይቀበርም። አይታጠብም፤ አይገነዝም፤ አይሰግድበትምም። የሚቀበረው አስከሬት ወደ አገሩ እስከዛወር ድረስ የግንም ንብረት ባልሆነ ሥፍራ ነው።

ምሥጋና የዓለማት ጌታ ለሆነው አላህ ይድረስ። በአክብሮት የታጀበ የአላህ እዝነት፤ በረከቱና ሠላሙ ለነቢያችን ለሙሐመድ፤ ለቤተሰባቸውና ለሓቦቻቸው ሁሉ ይሁን።

የአላህ ከጃይ ደሃው  
ሙሐመድ አስጊሊሕ አል-ዑሠይሚን  
ጻፈው



# الطهارة والصلاة والجناز

اللغة الأمهرية (أثيوبيا)

لفضيلة الشيخ  
محمد بن صالح العثيمين

إصدار

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالمعذر وأم الحمام  
تحت إشراف وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد  
ت: ٤٨٢٦٤٦٦ فاكس: ٤٨٢٧٤٨٩ ص.ب: ٣١٠٢١، الرياض: ١١٤٩٧